

ULOGA I AKTIVNOSTI TIJELA UJEDINJENIH NARODA U ZAŠTITI DJECE U ORUŽANIM SUKOBIMA

Fabijanić Gagro, Sandra; Poropat, Lorena

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2015, 36, 759 - 786**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:039464>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

ULOGA I AKTIVNOSTI TIJELA UJEDINJENIH NARODA U ZAŠTITI DJECE U ORUŽANIM SUKOBIMA

Dr. sc. Sandra Fabijanić Gagro, docentica
Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci
Lorena Poropat, mag. iur.
Vrsar

UDK: 341.231.14-053.2
Ur.: 9. listopada 2015.
Pr.: 20. studenoga 2015.
Pregledni znanstveni rad

Sažetak

Pretpostavlja se da danas oko 230 milijuna djece živi u ratnim okruženjima, a oko pet milijuna ih se nalazi izvan svojih domova zbog posljedica vezanih uz oružane sukobe. Neka od njih su pasivni promatrači bezumlja oko sebe; druga postaju aktivni sudionici sukoba. Obje su kategorije nesumnjivo duboko osjetljive i ranjive trenutno i dugoročno. Djetinjstvo u nesigurnom okruženju, u prisilnom izbjeglištvu, bez (oba ili jednog) roditelja, bez sigurnosti, hrane, školovanja, zdravstvene skrbi itd., nesumnjivo značajno utječe na psihofizički razvoj i budućnost djeteta. Pitanje zaštite djece za vrijeme trajanja oružanih sukoba pred Ujedinjenim narodima se pojavilo još 1990. godine, na Svjetskom sastanku na vrhu za djecu i od tada pratimo napore k poboljšanju položaja djece u oružanim sukobima svih relevantnih tijela te najmoćnije svjetske organizacije – Opće skupštine, Vijeća sigurnosti, glavnog tajnika, kao i posebnih tijela ustanovljenih upravo sa specifičnim ciljem zaštite i promocije prava djece u situacijama oružanih sukoba, kao što su Poseban predstavnik glavnog tajnika i Radna skupina za djecu i oružani sukob. Važno je, međutim, naglasiti – unatoč ranijim naporima, do 2005. godine nije postojao učinkoviti sustav koordinacije informacija prikupljenih na terenu. Tek unatrag deset godina možemo govoriti o koordiniranoj akciji različitih čimbenika unutar Ujedinjenih naroda i učinkovitijem sustavu nadzora i izvješćivanja o položaju djece i zaštiti njihovih prava u područjima zahvaćenim oružanim sukobima.

Ključne riječi: *oružani sukob, djeca, Ujedinjeni narodi, Vijeće sigurnosti, Opća skupština, glavni tajnik, Poseban predstavnik glavnog tajnika za djecu i oružani sukob, godišnja izvješća.*

“It is unforgivable that children are assaulted, violated, murdered and yet our conscience is not revolted nor our sense of dignity challenged. This represents a fundamental crisis of our civilization.”

Machel, G., Promotion and Protection of the Rights of Children, Impact of Armed Conflict on Children, par. 317

1. UVOD

Oružani sukobi su, neovisno o različitim kvalifikacijama, načinima vođenja i/ili (ne)postojanju međunarodnog okvira, oduvijek pratitelj ljudske povijesti. Svjedočili smo razaranjima i zločinima, (ne)uspjelim diplomatskim pokušajima okončanja ili barem smanjenja intenziteta sukoba, raspravama o nužnosti kažnjavanja počinitelja i posljedičnom osnivanju međunarodnih kaznenih sudova, kao i nastojanjima k ograničenju posljedica neprijateljstava usvajanjem međunarodnih dokumenata kojima je prvenstvena svrha humanizacija ratovanja i zaštita osoba pogođenih oružanim sukobom.

Posebno mjesto među osobama koje oružani sukobi bez sumnje iznimno pogađaju, svakako, zauzimaju djeca. Naime, djeca koja rastu u ratnim okruženjima nisu samo puki promatrači bezumlja koje ih okružuje. Ona se ubijaju, siluju, zlostavljaju, prekidaju školovanje, postaju ratna siročad; nasilno se novače i pritom postaju svjedoci ili aktivni sudionici sukoba, pa čak i počinitelji najtežih zločina.

Podatci prikupljeni s područja zahvaćenih oružanim sukobima ukazuju na brojku od oko 230 milijuna djece koja danas žive u ratnim okruženjima, a oko 5 milijuna djece je bilo prisiljeno napustiti svoje domove zbog posljedica vezanih uz oružane sukobe.¹ Takva djeca svakodnevno proživljavaju stres, depresiju, neizvjesnost i žive u strahu. Također, oružani sukob uvijek ostavlja prizmu dugoročnih posljedica za razvoj djeteta, usvajanje moralnih vrijednosti i formiranje njegove osobnosti. Djeca su osjetljiva, nesigurna i ranjiva, podložna manipulaciji i iskorištavanju odraslih i potrebno im je posvetiti posebnu pozornost i adekvatno ih zaštititi već tijekom trajanja oružanog sukoba. Okončanje određenog oružanog sukoba ne smije biti preduvjet za donošenje posebnih mjera usmjerenih na zaštitu djece od izravnih posljedica neprijateljstava i smanjenje traume. Dapače – kad je zaštita civila (a time i djece) u pitanju, potrebno je reagirati što je prije moguće i pronaći načine učinkovite i pravovremene reakcije, kako bi se na djecu što je moguće slabijim intenzitetom odrazile strahote te izvanredne situacije (što oružani sukob uvijek jest).²

Učinkovita zaštita djece u modernim oružanim sukobima nesumnjivo zahtijeva koordiniranu aktivnost svih aktera međunarodnih odnosa (i politike), posebice Međunarodnog odbora Crvenog križa, kao organizacije kojoj je primarni cilj zaštita žrtava i pružanje pomoći u izvanrednim situacijama sukoba te Ujedinjenih naroda, čija će se aktivnost i značaj u zaštiti te najosjetljivije kategorije žrtava oružanih sukoba podrobnije analizirati u nastavku rada.

Pojačanu pozornost pitanju zaštite djece u oružanim sukobima Ujedinjeni narodi iskazuju od početka posljednjeg desetljeća 20. stoljeća. Od tada pratimo kontinuirane napore Opće skupštine, Vijeća sigurnosti, glavnog tajnika, ali i posebnih

1 Iz izjave Leile Zerrougui, Posebne predstavnice glavnog tajnika za djecu i oružani sukob, *Open Debate of the Security Council on Children and Armed Conflict*, od 18. lipnja 2015.

2 U tom pravcu treba podržati primjere zemalja i sukobljenih strana koje su odlučile uspostaviti "koridore mira" za dopremu humanitarne pomoći ženama i djeci ili privremeno obustaviti neprijateljstva, kako bi se, primjerice, omogućilo cijepljenje i pružanje zdravstvenih usluga djeci i njihovim obiteljima u područjima zahvaćenim sukobima. Takva postupanja trebaju postati nužna u svim sličnim slučajevima.

tijela ustanovljenih upravo sa specifičnim ciljem zaštite i promocije prava djece u situacijama oružanih sukoba, kao što su Poseban predstavnik glavnog tajnika i Radna skupina za djecu i oružani sukob.

Važno je naglasiti, unatoč ranijim naporima, do 2005. godine nije postojao učinkoviti sustav koordinacije informacija prikupljenih na terenu. Tek unatrag deset godina možemo govoriti o koordiniranoj akciji različitih čimbenika unutar Ujedinjenih naroda i učinkovitijem sustavu nadzora i izvješćivanja o položaju djece i zaštiti njihovih prava u područjima zahvaćenim oružanim sukobima.

S druge strane, dokle god se pitanje zaštite djece u sukobima u kontinuitetu nalazi na dnevnom redu međunarodnih tijela, može se zaključiti i da je situacija daleko od optimistične. Suočavanje s ovim problemom stalno iziskuje dodatne napore i nove metode za smirivanje starih "ratnih žarišta" i pravovremene odgovore na nova. Ovaj će se rad baviti upravo naporima koje tijela Ujedinjenih naroda ulažu kako bi zaštita djece u oružanim sukobima zadovoljila osnovne kriterije zaštite njihovih prava i zahtjeva koji proilaze iz postulata međunarodnog humanitarnog prava.

2. MEĐUNARODNOPRAVNI OKVIR ZAŠTITE DJECE U ORUŽANIM SUKOBIMA

Prije razrade aktivnosti posebnih tijela koja se danas bave zaštitom djece u oružanim sukobima, nužno je izložiti kratak pregled osnovnih dokumenata koji čine temelj njihova djelovanja, a svojim sadržajem pokrivaju upravo taj specifičan segment međunarodnog, prije svega – humanitarnog prava. Pitanje zaštite djece u oružanim sukobima predstavljalo je jedno od prvih pitanja međunarodnog prava u odnosu na zaštitu djece i njihovih prava općenito.

Prvi pokušaji međunarodnopravnog uređenja tog pitanja, međutim, nisu polučili značajnije rezultate. Tako je, primjerice, Haška konvencija o zakonima i običajima rata na kopnu sadržavala tek načela poštovanja obiteljskog života,³ ali bez specificiranih odredbi usmjerenih isključivo na zaštitu djece. Općenita ideja o nužnosti zaštite djece prvi put je doživjela međunarodno priznanje 1924. godine usvajanjem Ženevske deklaracije o pravima djeteta,⁴ no, u odnosu na zaštitu djece u pogibeljnim okolnostima Deklaracija je sadržavala tek kratku odredbu da je u tim slučajevima nužno djeci prvog pružiti pomoć.⁵ Kasniji pokušaj Međunarodnog odbora Crvenog križa da se 1939. godine usvoji Konvencija o zaštiti djece u slučaju oružanih sukoba, spriječio je upravo početak Drugog svjetskog rata.⁶

Značajniji naponi uređenja novog međunarodnopravnog poglavlja ratovanja

3 Haška konvencija o zakonima i običajima rata na kopnu, članci 42.-56.

4 *Geneva Declaration of the Rights of the Child*, usvojena je 26. rujna 1924.; tekst Deklaracije dostupan na: <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>. Radilo se o dokumentu u kojem su u pet točaka istaknuta prava djeteta te koji je uvidio i priznao da su potrebe djece dalekosežnije od puke fizičke zaštite.

5 Ibid., točka 3.

6 Dutli, María Teresa; Bouvier, Antoine, *Protection of Children in Armed Conflict: The Rules of International Law and the Role of the International Committee of the Red Cross, The International Journal of Children's Rights*, vol. 4, br. 2, 1996., str. 182.

i vođenja neprijateljstava neposredno nakon Drugog svjetskog rata, na kojima se i danas temelji cjelokupno međunarodno humanitarno pravo, urodili su usvajanjem četiriju Ženevskih konvencija 1949. godine.⁷ Zaštita djece i ovim je dokumentima nadasve skromno uređena. Konvencija o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata sadrži tek mali broj odredbi usmjerenih na zaštitu djece u oružanim sukobima, i to uglavnom u okviru opće zaštite stanovništva te položaja zaštićenih osoba i postupanja s njima. Posredna zaštita djece u sukobima koji nemaju međunarodni karakter mogla bi se iščitati iz odredbe članka 3. zajedničkog svim Ženevskim konvencijama. Njome se, naime, proklamira čovječno postupanje prema svim osobama koje ne sudjeluju u neprijateljstvima, a polazimo od pretpostavke da su djeca u najvećem broju slučajeva posredne, borbeno neaktivne i nezaštićene žrtve rata, koje ne sudjeluju neposredno u oružanim operacijama, unatoč tome što to, nažalost, vidjet ćemo u nastavku rada, nije uvijek slučaj.

Dodatni napori k jasnijoj i konkretnijoj zaštiti djece u izvanrednim situacijama oružanih sukoba, rezultirali su uvođenjem specifičnih odredbi o tom pitanju u Dopunske protokole o zaštiti žrtava oružanih sukoba, međunarodnih i nemeđunarodnih, iz 1977. godine.⁸ Postoje stavovi da usprkos tim odredbama, zaštita djece ostaje tek minimalna, a pri tome sam izraz “zaštita” predstavlja kompromis između humanitarnih ideala i vojne potrebe.⁹ Danas je to posebice vidljivo u situacijama u kojima se određena tijela Ujedinjenih naroda bave isključivo pitanjem zaštite djece u oružanim sukobima, pa se sva nedorečenost i neprimjenjivanje odredbi usmjerenih na zaštitu djece može jasno iščitati iz izvješća različitih tijela.

Korak naprijed u promicanju ideje zaštite prava djeteta općenito svakako predstavlja Deklaracija o pravima djeteta iz 1959. godine, koja sadrži deset temeljnih načela koja se odnose na dobrobit djeteta i njegovu zaštitu,¹⁰ ali također ne sadrži specificirane odredbe o zaštiti djece od utjecaja oružanih sukoba. Ta se zaštita, doduše, može iščitati iz općenitih odredbi kojima se proklamira obveza da se djeci “u svim okolnostima” prvima pruži pomoć i zaštita, kao i iz odredbe o zaštiti djece od bilo kakve prakse koja može potaknuti rasnu, vjersku i bilo koju drugu vrstu

7 Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu; Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru; Konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima; Konvencija o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata (Narodne novine – Međunarodni ugovori, 5/1994.). Za tekstove Ženevskih konvencija, kao i Dopunskih protokola za zaštitu žrtava međunarodnih, odnosno nemeđunarodnih oružanih sukoba iz 1977. Godine, vidi u: Narodne novine – Međunarodni ugovori, 5/1994. Za tekst Dopunskog protokola o dodatnom znaku raspoznavanja iz 2005. godine vidi u: Narodne novine – Međunarodni ugovori, 7/2007.

8 Vidi primjerice članke 77. i 78. Dopunskog protokola o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba te članak 4. Dopunskog protokola o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba.

9 Robinson, J. A., *Children in Armed Conflict: An Overview of Relevant Humanitarian Law and Human Rights Law*, *Journal of South African Law*, br. 4, 2002., str. 699.

10 *Declaration of the Rights of the Child*, usvojena je Rezolucijom Opće skupštine Ujedinjenih naroda 1386(XIV) od 20. studenog 1959. Ona kroz svoja načela navodi ono što je djeci potrebno za život, i to ne samo u svrhu čistog preživljavanja, već se spominje i ljubav, obitelj, školovanje, ime i nacionalnost, političko mišljenje itd. Istodobno se u preambuli poziva roditelje, nevladine organizacije i vlade da porade na ostvarivanju tih načela.

diskriminacije. Djeca se, između ostalog, moraju odgajati u duhu razumijevanja, tolerancije, prijateljstva i mira.¹¹

Na temeljima Deklaracije iz 1959., točno trideset godina kasnije usvojena je Konvencija o pravima djeteta,¹² koja je danas jedan od najratificiranih međunarodnih dokumenata uopće.¹³ Ona predstavlja normativan odraz suvremenog shvaćanja o širokim potrebama djece i jamstvima koje države moraju pružiti djeci u cilju osiguranja njihova pravilnog razvoja.¹⁴ U odnosu na zaštitu djece od utjecaja oružanog sukoba i ublažavanja njegova utjecaja na dijete, Konvencija sadrži samo jednu odredbu – članak 38.¹⁵ Njime se države stranke obvezuju da će poštovati i jamčiti poštovanje pravila međunarodnog humanitarnog prava koja se primjenjuju u oružanim sukobima, a koja se odnose na djecu. Poduzet će se sve korisne mjere kako djeca mlađa od 15 godina ne bi bila izravno uključena u neprijateljstva. Države su obvezne suzdržati se od novačenja osoba mlađih od 15 godina, a ako se radi o osobama koje su starije od 15, ali mlađe od 18 godina, nastojat će se prednost pri novačenju dati najstarijima.¹⁶

U svibnju 2000. godine Opća skupština Ujedinjenih naroda donijela je dva dokumenta uz Konvenciju o pravima djeteta. Među njima je jedan¹⁷ koji se neposredno odnosi na zaštitu djece u situacijama oružanog sukoba – Fakultativan protokol glede uključivanja djece u oružane sukobe.¹⁸ On je nastao kao posljedica uznemirenosti

11 Deklaracija o pravima djeteta, točke 8. i 9.

12 *Convention on the Rights of the Child*, usvojila ju je Opća skupština Rezolucijom 44/25 od 20. studenog 1989.; stupila na snagu 2. rujna 1990. Republika Hrvatska stranka je Konvencije o pravima djeteta od 8. listopada 1991. Godine, prema Odluci o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji, Narodne novine - Međunarodni ugovori, 12/1993.

13 Konvenciju o pravima djeteta ratificiralo je 196 država svijeta. Podatci dostupni na: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iv-11&chapter=4&lang=en&title=UNTC-publisher

14 Osobitost je Konvencije o pravima djeteta da eksplicitno normira i katalogizira osobna, društvena, obrazovna, zdravstvena, socijalna, ekonomska i pravosudno-zaštitna prava djece. Ona ih podrobno opisuje, a državama ugovornicama nalaže stvaranje uvjeta i provođenje mjera za ostvarivanje tih prava. Ista predviđa sustav mjera i mehanizama kao način provjere efikasne primjene njenih odredbi u državama članicama. Vidi više u: Hrabar, Dubravka, Novi pogledi na prava djece – Konvencija o pravima djeteta, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 30, br. 4, 1990., str. 67, 73.

15 Tijekom postupka njenog usvajanja izražavala su se uvjerenja određenih delegacija da će zaštita proklamirana tim člankom biti dovoljna osnova učinkovite zaštite djece u oružanim sukobima, ali već su u razdoblju neposredno nakon stupanja Konvencije na snagu pojedini autori izražavali dvojbu u učinkovitost, odnosno širinu primjene tog jednog jedinog članka. Vidi primjerice u: Cohn, Ilene, *The Convention on the Rights of the Child: What it Means for Children in War*, *International Journal of Refugee Law*, vol. 3, br. 1, 1991., str. 103.

16 Vidi članak 38. stavke 1.-3. Konvencije o pravima djeteta. Tijekom pripreme samog članka bilo je različitih prijedloga o minimalnoj dobi za novačenje. Vidi više u: Brett, Rachel, *Child Soldiers: Law, Politics and Practice*, *The International Journal of Children's Rights*, vol. 4, br. 2, 1996., str. 117-118; Van Bueren, Geraldine, *The International Legal Protection of Children in Armed Conflict*, *International and Comparative Law Quarterly*, vol. 43, 1994., str. 814.

17 Drugi je Fakultativan protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Narodne novine – Međunarodni ugovori, 5/2002; 7/2002.

18 Narodne novine – Međunarodni ugovori, 5/2002; 2/2003. Više o usvajanju i razradi sadržaja

štetnim i dalekosežnim utjecajem oružanih sukoba na djecu, jačanjem interesa za proučavanje tih utjecaja, za pitanje opće sigurnosti djece tijekom oružanih sukoba te njihovo sudjelovanje u neprijateljstvima. Istraživanja su ukazala na određene probleme vezane uz položaj djece u oružanim sukobima: djecu često iskorištavaju nevladine oružane snage, mnoge skupine iskorištavaju djecu mlađu od 15 godina, a veliki broj djece vojnika pridružuje se takvim oružanim skupinama na dobrovoljnoj osnovi.¹⁹

Protokol osuđuje ciljanje djece u situacijama oružanog sukoba i izravne napade na objekte zaštićene međunarodnim pravom, uključujući mjesta na kojima su općenito nazočna djeca, kao što su škole i bolnice. Naglašava se nužnost jačanja zaštite djece i sprječavanje njihova uključivanja u oružane sukobe, kako bi se ojačala daljnja provedba prava priznatih u Konvenciji o pravima djeteta.

Poseban značaj Fakultativnog protokola je podizanje najniže granice za novačenje na 18 godina (u odnosu na Konvenciju o pravima djeteta, koja tu granicu postavlja na 15 godina života djeteta), kao i propisivanje uvjeta za dobrovoljno novačenje osoba mlađih od 18 godina.²⁰ Naime, Protokol obvezuje države stranke na poduzimanje svih mogućih mjera kako bi se osiguralo da pripadnici njihovih oružanih snaga koji još nisu navršili 18 godina ne sudjeluju izravno u neprijateljstvima²¹ te da se te osobe ne novače prisilno u oružane snage.²²

Fakultativnog protokola glede uključivanja djece u oružane sukobe vidi u: Sancin, Vasilka, Pomen Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede vključevanja otrok v oborožene spopade, *Otrokove pravice v Sloveniji, Od normativnih standardov do učinkovitega varstva* (urednica: Jager Agius, Irena), Fakulteta za družbene vede, Založba FVD, Ljubljana, in Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, 2014., str. 126-133.

- 19 Brett, Rachel, op. cit., str. 123. Djeca vojnici su relativno nov pojam. Po stavovima određenih autora postoji malo dokaza koji bi poduprli tvrdnju kako je prije Drugog svjetskog rata postojao velik broj djece vojnika, već se čini kako o njima možemo govoriti kao o prvenstveno fenomenu koji se razvija nakon Drugog svjetskog rata. Teško je dobiti cjelovite brojke, međutim, činjenica jest kako je ozbiljnije iskorištavanje djece povezano s dostupnošću modernog lakog naoružanja i povećanjem broja nemeđunarodnih oružanih sukoba. Hamilton, Carolyn; Abu El-Haj, Tabatha, *Armed conflict: The Protection of Children under International Law, The International Journal of Children's Rights, Kluwer Academic Publishers*, vol. 5, 1997., str. 15.
- 20 Sukladno članku 3. stavku 3. Fakultativnog protokola glede uključivanja djece u oružane sukobe, ukoliko država ipak odobrava dobrovoljno novačenje osoba mlađih od 18 godina, mora se pridržavati određenih jamstava kako bi se kao minimum osiguralo: a) da se radi o doista dobrovoljnom novačenju; b) da to bude uz informirani pristanak roditelja ili skrbnika; c) da osoba koja se novači bude u potpunosti obaviještena o svim obvezama koje iz takve vojne službe proizlaze; d) da se predloženjem isprave dokazuje dob prije primanja u državnu vojnu službu.
- 21 Članak 1. Fakultativnog protokola glede uključivanja djece u oružane sukobe.
- 22 Zanimljivo je da noviji dokumenti pri definiranju djece vojnika – pripadnika oružanih snaga ili oružanih skupina – slijede odredbe Fakultativnog protokola i podižu dobnu granicu za novačenje na 18 godina. Tako, primjerice, Pariška načela o uključivanju djece u oružane sukobe – djetetom povezanim s oružanim snagama ili oružanom skupinom (*child associated with an armed force or armed group*) smatraju "svaku osobu starosti ispod 18 godina koja jest, odnosno koja je bila novačena ili koju su iskorištavale oružane snage ili oružana skupina u bilo kojem svojstvu, uključujući, ali ne ograničavajući se na djecu, dječake i djevojčice koji su se koristili kao vojnici, kuhari, portiri, špijuni ili u seksualne svrhe." Vidi više u: *The Principles*

Sukladno odredbama Fakultativnog protokola, novačenje osoba mladih od 18 godina ili njihovo korištenje u neprijateljstvima ni pod kojim okolnostima se ne bi smjelo dopustiti oružanim skupinama odvojenim od oružanih snaga. Države su dužne poduzeti sve moguće mjere za sprječavanje takvog novačenja i iskorištavanja, uključujući tu i usvajanje pravnih pravila nužnih za zabranu i kriminaliziranje takvih ponašanja.²³ Ova odredba odražava uvjerenje da je ovakav način novačenja najčešći, odnosno da najveći broj djece vojnika sudjeluje upravo u nedržavnim oružanim skupinama.²⁴ One su uglavnom izvan nadzora države, pa se i takvo novačenje zbiva izvan njenog utjecaja. Međutim, prvenstvena odgovornost leži na legitimnim vladama. One same, unutar granica vlastitih nadležnosti moraju poduzimati maksimalne napore za sprječavanje novačenja i iskorištavanja djece u vođenju neprijateljstava te ostalih povreda prava djece tijekom oružanih sukoba. Naime, još je Konvencija o pravima djeteta predvidjela da će, u skladu s obvezama koje proizlaze iz međunarodnoga humanitarnog prava glede zaštite civilnog pučanstva u oružanim sukobima, države stranke poduzeti sve korisne mjere kako bi osigurale zaštitu i skrb djece pogođene oružanim sukobom.²⁵

S obzirom na to da nedržavne oružane skupine nisu stranke međunarodnih ugovora, upitno je s kolikom se sigurnošću može jamčiti zabrana novačenja djece i nadzor poštovanja takve zabrane. Postoje stavovi da se o takvoj zabrani može govoriti hipotetski i kondicionalno. Dobrovoljno novačenje rezultat je loših tradicija pojedinih zemalja i kultura, u kojima sveukupan odnos prema djeci kao posebnoj, ranjivoj skupini, koja zaslužuje posebno uvažavanje odraslih, nije na visokoj razini. Promjena vrednovanja djece i njihovih prava predstavlja dugotrajan proces, pa postoji stav da će možda jednoga dana zaživjeti potreba da djeca ni u kojem obliku ne budu uključena u neprijateljstva, čak ni onda kada to sama žele.²⁶ Takva djeca često ne znaju zašto se uopće bore, izgubljena su i dezorijentirana, fokusirana na vođu. Ona su općenito podložnija utjecajima, slabija u procjeni “dobrog” ili “lošeg”, jednostavnije prihvaćaju ponuđene (čak i loše) savjete. Ponekad je u tim okolnostima iznimno teško procijeniti je li dijete odluku donijelo bez vanjskih utjecaja i na dobrovoljnoj osnovi.

Sve veći broj oružanih skupina izvan državnih oružanih snaga te (pre)laka dostupnost ručnog oružja pridonijeli su povećanju broja djece koji se novači i iskorištava. Činjenica da je trgovina ručnim i lakim oružjem slabo međunarodnopravno uređena²⁷ te prečesto praćena ilegalnim trgovinama, značajno utječe na intenzitet i

and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups, veljača 2007, dostupno na: https://childrenandarmedconflict.un.org/publications/ParisPrinciples_EN.pdf, str. 7.

23 Članak 4. Fakultativnog protokola glede uključivanja djece u oružane sukobe.

24 Brett, Rachel, op. cit., str. 126.

25 Članak 38. stavak 4. Konvencije o pravima djeteta.

26 Hrabar, Dubravka, Protokoli uz Konvenciju o pravima djeteta, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 52, br. 2, 2002., str. 327.

27 Na inicijativu Posebnog predstavnika za djecu i oružani sukob u travnju 2013. godine usvojen je Ugovor o trgovini oružjem (*The Arms Trade Treaty*), koji je stupio na snagu u prosincu iste godine. On uspostavlja zajedničke pravno obvezujuće standarde za uvoz, izvoz i prijenos konvencionalnog oružja te čini trgovinu oružjem odgovornijom i transparentnijom. Republika Hrvatska stranka je Ugovora o trgovini oružjem, Narodne novine – Međunarodni ugovori,

trajanje oružanih sukoba i njihov utjecaj na djecu, potkopava mirovne procese te u konačnici otežava pružanje humanitarne pomoći. Štoviše, ručno i lako oružje glavni je krivac za većinu smrtnih slučajeva koji se mogu povezati sa sukobima.²⁸ Postoji jasna veza između oružja i osjećaja “moći” i “snage”, koje pridonose oblikovanju identiteta djeteta vojnika. Kada opisuju svoja iskustva, djeca vojnici ponosno govore o snazi koju su osjećali dok su nosili oružje. Iako svjedočanstva pokazuju da se dio bivše djece vojnika vrlo brzo prilagođava mirnodopskom načinu života bez oružja, neke izjave ukazuju na nevoljkost bivših malih vojnika da predaju to “dragocjeno i moćno oružje” te postanu civilima.

Na novačenje djece mlađe od 15 godina osvrnuo se i Statut Međunarodnog kaznenog suda²⁹ koji takvo novačenje, te iskorištavanje maloljetnika mlađih od 15 godina za aktivno sudjelovanje u neprijateljstvima, smatra ratnim zločinom,³⁰ a okončani su ili su u tijeku postupci u kojima se raspravljalo o iskorištavanju djece u oružanim sukobima.³¹ Zanimljiv je i podatak da od 2012. godine pri Uredu tužitelja Međunarodnog kaznenog suda radi i poseban savjetnik za djecu pogođenu oružanim sukobima.

3. ULOGA UJEDINJENIH NARODA U ZAŠTITI DJECE U ORUŽANIM SUKOBIMA

3.1. Uloga Opće skupštine

Pitanje zaštite djece od posljedica neprijateljstava se pred Ujedinjenim narodima pojavilo još 1990. godine na Svjetskom sastanku na vrhu za djecu (*World Summit for Children*).³² Tom su prilikom usvojeni Deklaracija o preživljavanju, zaštiti i razvoju djeteta (*Declaration on the Survival, Protection and Development of Children*) i Plan

1/2014; 6/2014.

28 Dostupno na: <https://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-conflict/small-arms-landmines-and-unexploded-ordnance/>.

29 Statut Međunarodnog kaznenog suda, UN Doc. A/CONF.183/9, (1998) 37 ILM 999 (1998); Narodne novine – Međunarodni ugovori, 5/2001.

30 Ibid., članak 8. stavak 2. točke b (xxvi) i c (vii).

31 Tako je, primjerice, 14. ožujka 2012. godine Međunarodni kazneni sud proglasio Thomasa Lubangu, zapovjednika *Forces patriotiques pour la libération du Congo* (FPLC), krivim za ratne zločine uvrštavanja, novačenja i iskorištavanja djece mlađe od 15 godina za aktivno sudjelovanje u neprijateljstvima u Demokratskoj Republici Kongo, između 2002. i 2003. Osuda je potvrđena 1. prosinca 2014. U ožujku 2014. godine donesena je i presuda protiv Germaina Katange kojom je ovaj proglašen krivim i osuđen na 12 godina zatvora zbog počinjenih zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina, ali je oslobođen optužbe za iskorištavanje djece vojnika. Nadalje, bivši zamjenik načelnika Glavnog stožera i zapovjednik operacije FPLC-a, Bosco Ntaganda, dobrovoljno se predao Međunarodnom kaznenom sudu u ožujku 2013. Između ostaloga, u tri mu se točke optužnice sudi za ratne zločine za izvršenje, novačenje i iskorištavanje djece mlađe od 15 godina. Podatci o postupcima dostupni su na mrežnim stranicama Međunarodnog kaznenog suda: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/cases/Pages/cases%20index.aspx.

32 Uz sudjelovanje 71 predsjednika država ili vlada i 88 ostalih visokih dužnosnika, većinom ministara, sastanak je održan 29. i 30. rujna 1990. godine.

akcije za primjenu Deklaracije (*Plan of Action for Implementing the World Declaration on the Survival, Protection and Development of Children*).³³ Djeca su uvijek žrtve rata i nasilja, pa se kao jedna od obveza iz Deklaracije navodi i “zaštita djeteta od ratne kuge i poduzimanje mjera u cilju sprječavanja daljnjih oružanih sukoba, kako bi se djeci omogućila mirna i sigurna budućnost... promoviranjem vrijednosti mira, razumijevanja i dijaloga u edukaciji djece.”³⁴

Opća skupština nesumnjivo može snažno utjecati na zaštitu djece pogođene ratom zahvaljujući širokim ovlastima koje ima u pogledu zaštite i promocije ljudskih prava, ulozu koju ima pri utvrđivanju međunarodnih standarda i normi te njenog globalnog dosega. Rad Opće skupštine uključuje i donošenje posebnih rezolucija o djeci i oružanom sukobu, kao i izjava, obećanja i akcijskih planova globalne prirode.³⁵

Promatrajući retroaktivno ulogu Opće skupštine, može se zaključiti da je 1993. godine započelo novo razdoblje na području zaštite djece u oružanim sukobima. S promjenom karaktera ratovanja razgraničenje između civila i vojnika postalo je sve nejasnije, često su žene i djeca postavljeni na prvu crtu bojišta te izravno ciljani. Takav je razvoj doveo do potrebe formiranja sveobuhvatnog programa te pojačanog angažiranja i država članica Ujedinjenih naroda pojedinačno i međunarodne zajednice u cjelini.

Te je godine (1993.), naime, u skladu s preporukama Odbora o pravima djeteta, usvojena rezolucija Opće skupštine³⁶ kojom se od glavnog tajnika Ujedinjenih naroda zatražilo imenovanje stručnjaka za izradu sveobuhvatne studije o utjecaju rata na djecu, sudjelovanju djece u neprijateljstvima, kao i o važnosti i primjenjivosti postojećih standarda. Stručnjakom je imenovana Graća Machel, koja je 1996. podnijela izvješće o provedenoj studiji, pod nazivom “Utjecaj oružanog sukoba na djecu”.³⁷ Može se reći da je upravo to izvješće utjecalo na jačanje stava Opće skupštine o nužnosti bolje zaštite i skrbi za djecu u konfliktnim situacijama. Ono je pružilo prvu sveobuhvatnu procjenu načina na koji su djeca zlostavljana i mučena tijekom oružanih sukoba, što je privuklo pozornost međunarodne zajednice i usmjerilo daljnji razvoj zaštite djece od utjecaja neprijateljstava.³⁸

33 Više podataka o Sastanku i dokumentima dostupno je na: <http://www.unicef.org/wsc/>.

34 Vidi članak 8. Deklaracije o preživljavanju, zaštiti i razvoju djeteta.

35 Među najistaknutijima od potonjih može se izdvojiti Milenijska deklaracija 2000, u kojoj su se države članice obvezale kako će uložiti najjače napore i trud da se djeci i ostatku civilnog stanovništva koje trpi posljedice prirodnih katastrofa, genocida, oružanih sukoba i drugih humanitarnih kriza, pruži svaka moguća zaštita i pomoć, kako bi im se omogućio nastavak normalnog života što je prije moguće. Vidi u: *United Nations Millennium Declaration, A/RES/55/2*, New York, od 8. rujna 2000., par. 26. Tekst Milenijske deklaracije dostupan na: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>.

36 *General Assembly Resolution A/RES/48/157*, od 20. prosinca 1993., par. 7.

37 Vidi *General Assembly Resolution A/51/306/Add.1, Promotion and Protection of the Rights of Children, Impact of Armed Conflict on Children*, od 26. kolovoza 1996., posebice par. 266 – 269. Povezano s istim vidi i: *United Nations Children's Fund (UNICEF), Machel Study 10-year Strategic Review; Children and Conflict in a Changing World*, New York, travanj 2009.

38 *Six Grave Violations Against Children During Armed Conflict, The Legal Foundation, Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, Ujedinjeni narodi*, 2013., str. 4.

Prijedlog Graçe Machel da se, između ostalih mjera, imenuje Poseban predstavnik glavnog tajnika za djecu i oružani sukob (*Special Representative of the Secretary-General on Children and Armed Conflict*), čija bi najvažnija funkcija bila mobilizirati sustav Ujedinjenih naroda za bolju zaštitu djece u ratnim okružjima – rezultirao je njegovim imenovanjem 1997. godine.³⁹ Prvi predstavnik bio je Olara Otunnu, ugandjski diplomat, koji je tu dužnost obavljao do 2005. godine i koji je identificirao položaj djece u oružanim sukobima kao pitanje mira i sigurnosti, relevantno za angažman Vijeća sigurnosti. Naslijedila ga je Radhika Coomaraswamy, koja je tu dužnost obnašala od 2006. do 2012., a trenutna Posebna predstavnica glavnog tajnika za djecu i oružani sukob je Leila Zerrougui, imenovana na tu funkciju u rujnu 2012. godine.

Na tzv. Posebnom zasjedanju Ujedinjenih naroda o djeci 2002. godine (*2002 United Nations Special Session on Children*), Opća skupština je usvojila strategiju pod nazivom “Svijet dostojan djece” (*World Fit for Children*), kojom je predloženo trinaest specifičnih radnji u svrhu zaštite djece od oružanog sukoba. Plan djelovanja Strategije uključuje obvezu zaštite djece od utjecaja oružanog sukoba te poštovanja međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava. Opća skupština je, u skladu s preporukom studije, podržala rad i mandat Ureda Posebnog predstavnika glavnog tajnika za djecu i oružani sukob, što je uvelike olakšalo njegova daljnja zalaganja.

Kako bi se aktivnosti na promociji zaštite i unaprjeđenja prava djeteta u oružanim sukobima i implementacija predloženih mjera primjereno provodile i poštovale na terenu, nužni su redovan i konstruktivan dijalog i suradnja svih relevantnih čimbenika. Oni bi, praćeni sredstvima mirnog rješavanja sporova, nesumnjivo mogli puno doprinijeti na polju sprječavanja (ili barem smirivanja) sukoba. Učinkovita i razrađena prevencija oružanih sukoba, prepoznavanje same srži sukoba u svim elementima (socijalnim, vjerskim, etničkim itd.) i njegovo pravovremeno prevladavanje (p)ostaje najefikasniji pristup zaštite civila, a time posljedično i djece od strahota oružanih sukoba i tome bi prvenstveno trebalo usmjeriti daljnje napore.

3.2. Uloga Vijeća sigurnosti i Radne skupine za djecu i oružani sukob

Pitanje opće sigurnosti djece tijekom oružanih sukoba razmatralo se često i pred Vijećem sigurnosti Ujedinjenih naroda. Naime, o djeci i oružanom sukobu usvojeno je ukupno 11 rezolucija od 1999. do 2015.⁴⁰ Njima se izražavala duboka zabrinutost zbog zlostavljanja i iskorištavanja djece tijekom oružanih sukoba, povećanja broja izbjegle i raseljene djece diljem svijeta te posljedica koje oružani sukobi nesumnjivo ostavljaju na djecu. Činjenica da je dijete napustilo svoj dom i prešlo granicu na područje koje nije zahvaćeno sukobom ne znači, nažalost, i to da je ono pošteđeno ratnih stradanja, straha i/ili nasilja.

39 *General Assembly Resolution A/RES/51/77, The Rights of the Child*, od 20. veljače 1997., par. 35.

40 Kronološkim redosljedom usvajane su sljedeće rezolucije: 1261(1999); 1314(2000); 1379(2001); 1460(2003); 1539(2004); 1612(2005); 1882(2009); 1998(2011); 2068(2012); 2143(2014) i 2225(2015).

Kroz rezolucije je prepoznata i podržana uloga i aktivnost Posebnog predstavnika glavnog tajnika za djecu i oružani sukob. Naglašena je i uloga koju u zbrinjavanju i zaštiti djece ima osoblje angažirano u mirovnim operacijama. Danas je, naime, uobičajena praksa uključivanja specifičnih odredbi usmjerenih upravo na zaštitu djece u dokumente o ustanovljavanju mirovnih ili promatračkih misija, a posebna se pozornost posvećuje osposobljavanju osoblja mirovnih misija u radu s djecom pogođenom oružanim sukobima. Ujedinjeni narodi poduzeli su i podržali veliki broj stručnih obuka i programa.⁴¹

Zanimljiv je i podatak da u posljednje tri godine oko 70 % izvješća Vijeća sigurnosti o stanju u pojedinim državama sadrži i podatke o položaju i zaštiti djece u oružanim sukobima.⁴²

Za praćenje stanja na terenu o položaju djece u oružanim sukobima Vijeće sigurnosti je Rezolucijom 1612 iz 2005. godine osnovalo Radnu skupinu za djecu i oružani sukob (*Security Council Working Group on Children and Armed Conflict*).⁴³ Osnovna je namjera pri utemeljenju Radne skupine bila da njena izvješća služe kao okidači za akciju (*triggers for action*) Vijeća sigurnosti, kako bi se time stvorio pritisak na sukobljene strane koje se u svojim aktivnostima ne pridržavaju odredbi o zaštiti djece u oružanim sukobima. Usvajanje Rezolucije 1612 i osnivanje Radne skupine rezultirali su pojačanim interesom za položaj djeteta u oružanim sukobima, čak puno izraženijim u odnosu na ostala tematska pitanja pred Vijećem sigurnosti.⁴⁴

Radna skupina se sastoji od svih članova Vijeća sigurnosti, a nadležna je za provjeru izvješća o kršenjima prava djece pogođene oružanim sukobom za koja su odgovorne stranke navedene u prilogima (aneksima) izvješća glavnog tajnika o djeci i oružanim sukobima.⁴⁵ Radna je skupina također nadležna za provjeru napretka u razvoju i provedbi nacionalnih akcijskih planova koji se tiču djece i oružanih sukoba, na što se poziva u Rezoluciji 1539 iz 2004.,⁴⁶ pri čemu treba uzeti u obzir i ostale

41 Primjerice, 6.400 pripadnika mirovnih snaga MONUSCO-a bilo je posebno obučavano o ulozima i položaju vojnog osoblja i pripadnika mirovnih snaga u odnosu na zaštitu djece; njih 3.000 su obuku prošli prije upućivanja na mirovnu operaciju. Vidi više u: *Report of the Secretary-General on the United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo*, S/2015/172, od 10. ožujka 2015., par. 55-56; 66-68. Dostupno na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/172.

42 Vidi primjerice u: *Cross-Cutting Report "Children and Armed Conflict"*, u cijelosti dostupno na: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/cross_cutting_report_2_children_and_armed_conflict_2015.pdf, str. 2.

43 *Security Council Resolution S/RES/1612(2005)*, od 26. srpnja 2005. Godine 2015., 26. srpnja, proslavljena je deseta godišnjica usvajanja te rezolucije. Više o izjavi Leile Zerrougui i značaju koji ta rezolucija ima za zaštitu djece u oružanim sukobima vidi na: <https://childrenandarmedconflict.un.org/statement/statement-by-srsg-leile-zerrougui-srsg-for-children-and-armed-conflict-at-the-interactive-panel-discussion-on-the-occasion-of-the-tenth-anniversary-of-sc-resolution-1612-2015/>

44 Fabijanić Gagro, Sandra, *Zaštita djece u oružanim sukobima u skladu s rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 58, br. 3, 2008., str. 763.

45 Na službenim internet stranicama Ujedinjenih naroda dostupna su sva izvješća glavnog tajnika o djeci i oružanom sukobu te izvješća Vijeća sigurnosti Općoj skupštini. Vidi na: <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/>.

46 Vidi *Security Council Resolution S/RES/1539(2004)*, od 22. travnja 2004.

relevantne informacije koje su joj dostavljene. Ona daje i preporuke Vijeću sigurnosti o mjerama za promicanje zaštite djece pogođene oružanim sukobima, mandatima za mirovne misije, kao i preporuke sukobljenim stranama. Po potrebi Radna skupina može uputiti zahtjeve i drugim tijelima Ujedinjenih naroda vezane uz područja svog djelovanja.

Radna skupina, predvođena Luksemburgom, i u 2014. godini nastavila je svoj zadatak ispitivanja izvješća s terena i donošenja zaključaka.⁴⁷ Formalni sastanci i neformalne konzultacije Radne skupine, kao i godišnja izvješća⁴⁸ javno se objavljuju. Nakon neformalnih rasprava među članovima Radne skupine, zaključci se usvajaju na formalnom sastanku te se potom izdaju kao službeni dokument Vijeća sigurnosti. Zaključci Radne skupine sadrže preporuke strankama sukoba, državama članicama, Ujedinjenim narodima, donatorima i drugim relevantnim akterima. Preporuke se prenose primateljima u obliku pisama. Poruke strankama sukoba obznanjuju se u obliku javne izjave predsjedatelja Radne skupine koja se potom objavljuje kao priopćenje Vijeća sigurnosti.

Uz periodična izvješća, Radna skupina redovito prima izvješća s terena preko sustava koji je ustanovio UNICEF (tzv. *Global Horizontal Note*) te izvješća Posebnog predstavnika glavnog tajnika o djeci i oružanim sukobima. Dostupna su joj i sva izvješća⁴⁹ iz zemalja koje se nalaze na aneks popisima godišnjih izvješća glavnog tajnika o djeci i oružanim sukobima.⁵⁰

47 Tijekom 2014. Radna skupina je usvojila četiri zaključka (za Demokratsku Republiku Kongo, Filipine, Mali i Sirijsku Arapsku Republiku), održala deset službenih sastanaka, kao i veći broj neformalnih sastanaka. Važno je naglasiti da pri tom pokazuje fleksibilnost i prihvaća inovacije, kao što su npr. dostava i razmjena informacija putem video konferencija ili sastancima s predstavnicima Međunarodnog kaznenog suda.

48 Posljednje izvješće S/2014/914 od 31. prosinca 2014. (i sva prethodna) dostupna su na: <http://www.un.org/sc/committees/WGCAAC/Annual%20Reports.html>

49 Vidi na: <http://www.un.org/sc/committees/WGCAAC/Table%20of%20WG%20documents.html>. Periodična izvješća glavnog tajnika Ujedinjenih naroda koja su predmetom razmatranja od strane Radne skupine proizlaze iz mehanizma praćenja i izvješćivanja na koji se poziva u Rezoluciji 1539 iz 2004., a formalno ih predstavlja Poseban predstavnik glavnog tajnika za djecu i oružani sukob.

50 Primjerice, izvješće glavnog tajnika o djeci i oružanom sukobu u Maliju iz travnja 2014. godine (*Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Mali, A/2014/267*), sadrži iscrpan pregled šest teških povreda nad djecom u oružanom sukobu u toj zemlji, u razdoblju od siječnja 2012. pa sve do prosinca 2013. Temeljem toga izvješća, Radna skupina Vijeća sigurnosti iznijela je svoje zaključke. Vidi više u: *Security Council Working Group on Children and Armed Conflict, Conclusions on Children and Armed Conflict in Mali*, od 7. srpnja 2014., dostupno na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/AC.51/2014/2.

Također, očitujući se na izvješće glavnog tajnika o djeci i oružanom sukobu u Demokratskoj Republici Kongo iz lipnja 2014. (*Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in the Democratic Republic of the Congo, S/2014/453*), Radna je skupina u rujnu 2014. godine usvojila zaključke za tu zemlju, i to za razdoblje od siječnja 2010. do prosinca 2013. godine. Vidi više u: *Working Group on Children and Armed Conflict Conclusions on Children and Armed Conflict in the Democratic Republic of the Congo, S/AC.51/2014/3*, od 19. rujna 2014., dostupno na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/AC.51/2014/3.

Na tragu prethodnih, Radna skupina je u studenom 2014. usvojila zaključke (*Working Group on Children and Armed Conflict, Conclusions on Children and Armed Conflict in the Syrian Arab*

U lipnju 2015. godine Vijeće sigurnosti je objavilo sedmo izvješće o djeci i oružanom sukobu, kojim je nastavljena serija započeta 2008. godine.⁵¹ Ta izvješća iznose i analiziraju odluke Vijeća sigurnosti o specifičnim situacijama vezanim uz zaštitu djece u oružanim sukobima, odluke Radne skupine za djecu i oružane sukobe te daju uvid u pregled aktivnosti Ureda Posebnog predstavnika glavnog tajnika za djecu i oružani sukob.

Radi unaprjeđenja zaštite djece tijekom oružanih sukoba i smanjenja slučajeva nekažnjavanja počinitelja, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda identificiralo je šest kategorija teških povreda. To su: ubojstva i sakaćenja djece; novačenje i korištenje djece kao vojnika; seksualno nasilje nad djecom; napadi na škole ili bolnice; sprječavanje humanitarnog pristupa te otmice djece.⁵² Šest teških povreda djece u oružanim sukobima čine osnovu strukture plana Vijeća sigurnosti o zaštiti djece. Usvajanjem Rezolucije 1612 Vijeće sigurnosti uspostavilo je i tzv. sustav nadzora i izvješćivanja (*monitoring and reporting mechanism*), kako bi se omogućilo sustavno praćenje, dokumentiranje i izvješćivanje o zlouporabi djece diljem svijeta.

Naime, sustav praćenja i izvješćivanja razvio se kao odgovor na problem pribavljanja točnih i pravovremenih informacija o skupinama uključenim u oružane sukobe, a koje su novačile i iskorištavale djecu u oružanim sukobima. Tu je mali pomak učinjen već spomenutom Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1539 i izradom Plana akcije tih sudionika, ali je tek Rezolucijom 1612 stvoren strukturirani sustav prikupljanja i prosljeđivanja informacija, koji omogućuje bolju i učinkovitiju akciju protiv problema novačenja i iskorištavanja djece u oružanim sukobima. Naime, iako su tijekom godina mnoga tijela Ujedinjenih naroda i nemeđunarodne organizacije primjećivale i pratile iskorištavanje djece tijekom oružanih sukoba, nije postojao sustav koordinacije informacija prikupljenih na terenu i prosljeđivanja istih neposredno Vijeću sigurnosti. Takvo se stanje, kao što je već naglašeno, promijenilo Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1612. Sustav praćenja i izvješćivanja predstavlja formalan postupak za prikupljanje, organizaciju i ocjenu informacija koje se prosljeđuju Radnoj grupi Vijeća sigurnosti o djeci u oružanim sukobima. Za učinkovitu provedbu tog sustava nužna je koordinacija i sudjelovanje nacionalnih vlada i tijela Ujedinjenih naroda, posebice UNICEF-a.⁵³

Republic, S/AC.51/2014/4, od 26. studenog 2014., dostupno na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/AC.51/2014/4), koji proizlaze iz izvješća glavnog tajnika o djeci i oružanom sukobu u Sirijskoj Arapskoj Republici. Vidi više u: *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in the Syrian Arab Republic*, S/2014/31, od 27. siječnja 2014. Valja naglasiti kako je to prvo izvješće glavnog tajnika Vijeću sigurnosti o položaju djece i oružanom sukobu u Sirijskoj Arapskoj Republici i obuhvaća razdoblje od ožujka 2011. do studenoga 2013.

51 Sva su izvješća o djeci u oružanim sukobima (uključujući i ona koja se odnose na druga područja izvješćivanja) dostupna na: <http://www.securitycouncilreport.org/cross-cutting-report/index.php?page=2>.

52 Više informacija dostupno na: <https://childrenandarmedconflict.un.org/effects-of-conflict/six-grave-violations/>.

53 Fabijanić Gagro, Sandra, op. cit., str. 764. Na temelju tih podataka glavni tajnik Ujedinjenih naroda u svom godišnjem izvješću proziva stranke u sukobu koje novače, ubijaju ili sakate djecu, seksualno ih iskorištavaju te napadaju škole i bolnice. Radna skupina Vijeća sigurnosti o djeci i oružanim sukobima redovito provjerava izvješća koja proizlaze iz sustava nadzora

Iznimno je značajno što su taj mehanizam prihvatile i zemlje koje nisu na dnevnom redu Vijeća sigurnosti. Angažman potonjih jasan je znak uvjerljivosti učinka dijaloga, s jedne strane, te prijetnji mjerama spram onih koji krše prava djece, s druge.⁵⁴

Detekcija šest teških povreda ključna je u prikupljanju dokaza o povredama zbog što bržeg i jednostavnijeg procesuiranja počinitelja. Iz izvješća tijela Ujedinjenih naroda koji se odnose na zaštitu djece u oružanim sukobima proizlazi zabrinjavajući podatak da velik broj počinitelja najtežih povreda međunarodnog humanitarnog prava u odnosu na najosjetljiviju kategoriju civila (što djeca svakako jesu) – nažalost ostaje nekažnjen. Razloge treba tražiti u cjelokupnom “okružju” oružanog sukoba: socijalnom i/ili vjerskom “okviru” žrtve koja nevoljko priča o proživljenim strahotama, strahu od stigmatizacije u slučaju seksualnih zločina kojima su izloženi, nesigurnoj političkoj situaciji u zemlji, slabostima neučinkovitog administrativnog ili pravosudnog sustava itd.

Nužno je, stoga putem učinkovitog administrativnog i pravnog sustava ustanoviti adekvatne i razrađene sustave promatranja u cilju sprječavanja takvih pojava, i to prvenstveno u lokalnim okvirima. Sastavljanje radnih skupina i učinkovita, individualizirana provedba sustava nadzora i izvješćivanja (jer svaka država zahtijeva poseban pristup i moguće različita rješenja) uvelike doprinose učinkovitom rješavanju problema zaštite djece na područjima zahvaćenim oružanim sukobom.

3.3. *Uloga glavnog tajnika*

Od 2000. do 2015. godine glavni je tajnik podnio ukupno petnaest izvješća o djeci u oružanim sukobima,⁵⁵ koja su često izazivala žustre polemike, čak i kritike u Vijeću sigurnosti.⁵⁶

Dok su prva izvješća dokumentirano opisivala postojeću situaciju položaja djece u oružanim sukobima, od 2002. godine do danas, ona su nesumnjivo postala pokretač jačeg djelovanja Ujedinjenih naroda na tom području te označila početak novih poticaja u njegovu razvoju, koji su započeli Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1460.⁵⁷

i izvješćivanja i daje preporuke o tome kako bolje zaštititi djecu u određenim situacijama u pojedinim državama. Preuzeto s: <https://childrenandarmedconflict.un.org/>.

54 Primjerice, dvije nedržavne oružane skupine s popisa glavnog tajnika u Mianmaru su se 2007. godine (nakon dugotrajne i iscrpljujuće serije razgovora s osobljem Ujedinjenih naroda) složile da će se više angažirati na zaustavljanju i sprječavanju novačenja i iskorištavanja djece. Vidi više u: *United Nations Children's Fund (UNICEF), Machel Study 10-year Strategic Review; Children and Conflict in a Changing World*, New York, travanj 2009., str. 47.

55 Sva su izvješća dostupna na: <http://watchlist.org/secretary-general-annual-reports-to-the-security-council-on-children-and-armed-conflict/>. Posljednje godišnje izvješće glavnog tajnika A/69/926-S/2015/409, od 5. lipnja 2015. za razdoblje od siječnja do prosinca 2014., dostupno je na: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/109/23/PDF/N1510923.pdf?OpenElement>

56 Primjerice, vidi izjavu predstavnika Izraela Davida Roeta na sastanku Vijeća sigurnosti, S/PV.7466, od 18. lipnja 2015., dostupno na: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/spv_7466.pdf, str. 46-47.

57 Vidi *Security Council Resolution S/RES/1460(2003)*, od 30. siječnja 2003. Njome započinje tzv. era primjene (*era of application*) međunarodnih normi na polju zaštite djece u oružanim

Glavni je dotadašnji problem bio u tome što, unatoč poštovanju međunarodnog pravnog okvira zaštite djece u oružanim sukobima, nije zabilježen značajniji napredak u praksi suzbijanja kršenja prava djece na tom polju, a posebice se to odnosilo na problem novačenja i iskorištavanja djece u neprijateljstvima.

Najnovije izvješće glavnog tajnika iz 2015. godine obrađuje podatke o teškim povredama prava djece u oružanim sukobima, ali i napretku učinjenom kroz dijalog, akcijske planove i druge mjere usmjerene na zaustavljanje i prevenciju takvih povreda, i to za sljedeće zemlje koje su već otprije na dnevnom redu Vijeća sigurnosti: Afganistan, Centralnoafričku Republiku, Čad, Obalu Bjelokosti, Demokratsku Republiku Kongo, Irak, Izrael i Palestinsku državu (u jednom izvješću), Libanon, Libiju, Mali, Mianmar, Somaliju, Južni Sudan, Sudan, Sirijsku Arapsku Republiku te Jemen. Izvješće pokriva i situacije koje nisu na dnevnom redu Vijeća sigurnosti, i to u: Kolumbiji, Indiji, Nigeriji, Pakistanu, Filipinima i Tajlandu.

Najkontroverzniji aspekti izvješća glavnog tajnika i danas su, tzv. "*naming and shaming*" liste kao prilozi pojedinih izvješća. Stvaranje takvih lista smatralo se značajnim korakom naprijed u podizanju svijesti o nužnosti zaštite djece u oružanim sukobima.

Prvo takvo izvješće s pripadajućom listom temeljem Rezolucije 1379⁵⁸ podneseno je Vijeću sigurnosti 2002. godine.⁵⁹ Danas u prilogima izvješća glavnog tajnika pronalazimo popise država koje novače ili koriste djecu i time krše preuzete međunarodne obveze (u skladu s već spomenutom Rezolucijom 1539 iz 2004.); strane u oružanom sukobu koje sudjeluju, suprotno važećim pravilima međunarodnog prava, u ubijanju, sakaćenju, silovanju djece i drugim oblicima seksualnog nasilja nad djecom u situacijama oružanog sukoba (u skladu s Rezolucijom 1882⁶⁰ iz 2009.); strane u oružanom sukobu koje sudjeluju, suprotno važećim pravilima međunarodnog prava u: (a) učestalim napadima na škole i/ili bolnice te (b) učestalim napadima ili prijetnjama napadima na zaštićene osobe u školama i/ili bolnicama u situacijama oružanog sukoba (u skladu s Rezolucijom 1998⁶¹ iz 2011.). Prilozi su podijeljeni u dva dijela, već ovisno o tome je li se stanje u pojedinoj državi već raspravljalo pred Vijećem sigurnosti (prilog I) ili nije (prilog II).⁶²

Deseci tisuća djevojčica i dječaka su zahvaljujući ovakvom djelovanju i aktivnosti Ujedinjenih naroda i spašeni od utjecaja neprijateljstava, novačenja, silovanja, vraćeni u škole, reintegrirani itd., ali u prilogima izvješća još uvijek ima

sukobima, a predlaže se i da informacije o zaštiti djece u tim okolnostima postaju sastavni dio posebnih izvješća glavnog tajnika. Vidi. par. 1 i 15.

58 Vidi *Security Council Resolution S/RES/1379(2001)*, od 20. studenog 2001.

59 Vidi *Report of the Secretary General on Children and Armed Conflict*, S/2002/1299, s pripadajućim prilogom, od 26. studenog 2002.

60 Vidi *Security Council Resolution S/RES/1882(2009)*, od 4. kolovoza 2009.

61 Vidi *Security Council Resolution S/RES/1998(2011)*, od 12. srpnja 2011.

62 Podatci dostupni na: <http://www.un.org/sc/committees/WGCAAC>.

previše država⁶³ i oružanih skupina.⁶⁴ Veliki broj takvih skupina nabrojanih u prilogima razlog je za dodatnu zabrinutost, a pojava novih predstavlja dodatan, iznimno složen izazov međunarodnoj zajednici, ali i svakoj pojedinoj državi na čijem se području pojavi nova oružana skupina. Svaka od njih zahtijeva individualiziran pristup, koji se može razlikovati od slučaja do slučaja. Međutim, neovisno o tome, Ujedinjeni narodi rade na uspostavi dijaloga s oružanim skupinama, što je rezultiralo čak i time da su vođe pojedinih izdale naredbe o zabrani i kažnjavanju novačenja djece i drugih teških povreda. Posebno je ovdje važna uloga Posebnog predstavnika glavnog tajnika za djecu i oružani sukob, koji osobno, ali i putem svojih izaslanika i regionalnih organizacija nastoji potaknuti zaključenje ugovora među sukobljenim stranama, koji posljedično ima za cilj promovirati i učinkovito zaštititi djecu na tim područjima.⁶⁵

Iz izvješća glavnog tajnika može se, nažalost, iščitati i jasna zabrinutost zbog činjenice da je iznimno nasilje sukobljenih strana diljem promatranih zemalja u 2014. godini dovelo do porasta broja i intenziteta teških povreda spram djece. Djeca su često bila neposredne mete nasilja, prvenstveno usmjerenog na širenje straha i terora kroz povećanje broja civilnih žrtava te izazivanja pozornosti i osude međunarodne zajednice. Taktika ekstremističkih skupina ponekad obuhvaća gađanje i uništavanje škola,⁶⁶ zatvaranje škola i onemogućavanje daljnjeg obrazovanja ili nasilno mijenjanje

63 Sukladno najnovijem izvješću glavnog tajnika, to su sljedeće države: Afganistan, Srednjoafrička Republika, Demokratska Republika Kongo, Irak, Mali, Mianmar, Somalija, Južni Sudan, Sudan, Sirijska Arapska Republika i Jemen te tri države kojima se Vijeće sigurnosti izravno ne bavi: Kolumbija, Nigerija i Filipini. Vidi u: *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict; Promotion and Protection of the Rights of Children*, A/69/926-S/2015/409, od 5. lipnja 2015., str. 48-51. Iste zemlje nalaze se i u izvješću iz 2014. godine A/68/878-S/2014/339, od 15. svibnja 2014., str. 45-50.

64 U prilogima najnovijeg izvješća glavnog tajnika iz 2015. godine nabrojano je preko pedeset oružanih skupina.

65 Jedan od takvih primjera je Ugovor o prekidu neprijateljstava u Srednjoafričkoj Republici, koji je u među sukobljenim stranama potpisan u Brazzavilu, u srpnju 2014. Vidi izvješće glavnog tajnika iz 2015., par. 17-20.

66 Najnoviji podatci, primjerice, govore o ubojstvu 145 djece i učitelja u Peshawaru u Pakistanu u prosincu 2014. godine i uništenju ili razaranju 260 škola u Gazi i 543 škole u Palestinskoj državi tijekom 2014. U Jemenu je zbog nesigurnosti zatvoreno 3600 škola (cca 76 % od ukupnog broja); otprilike 1,83 milijuna tamošnje djece propustilo je više od dva mjeseca školovanja. Iz izvješća Vijeća sigurnosti S/PV.7466, od 18. lipnja 2015., str. 7, 23, 25.

U tom pravcu značajna su nastojanja ka zaključenju Smjernica za zaštitu škola i sveučilišta od vojne uporabe tijekom oružanog sukoba, objavljene u Ženevi u prosincu 2014. (*Guidelines for Protecting Schools and Universities from Military Use during Armed Conflict*). Smjernice obvezuju stranke da škole i sveučilišta ne koriste u svrhu podupiranja vojnih napora i daju pregled konkretnih mjera za odgovorno postupanje svih sukobljenih strana radi suzbijanja negativnog utjecaja na sigurnost učenika i njihovu daljnju edukaciju. One nisu pravno obvezujuće i nemaju utjecaj na postojeće međunarodnopravne obveze. Trebale bi poslužiti kao orijentir ponašanja sukobljenih strana, legitimnih vladinih oružanih snaga i nevladinih i ekstremističkih skupina, koje predstavljaju prijetnju učinkovitoj implementaciji postojećih standarda međunarodnog prava, što je vidljivo i iz izvješća različitih tijela Ujedinjenih naroda. Vidi više u: *Commentary on the Guidelines for Protecting Schools and Universities from Military Use during Armed Conflict*, Global Coalition to Protect Education from Attack, New York, 2015., dostupno na: <http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/>

školskih kurikula u područjima koje nadziru, kako bi takva edukacija bila u skladu s njihovom ideologijom. Veliki problem međunarodnoj zajednici u održanju ili uspostavi mira danas predstavljaju upravo ekstremističke skupine, kao što su Boko Haram, ISIL, Al-Nustra Front i mnoge druge, možda manje poznate, ali ideološki ništa manje opasne skupine.

Nažalost, činjenica je da i vojne akcije legitimnih vlasti i njihovih oružanih snaga, međunarodnih ili regionalnih koalicija nerijetko rezultiraju smrću i sakaćenjem djece, seksualnim nasiljem nad djecom te novaćenjem djece vladama naklonjenih oružanih skupina. Sve to otvara nova pitanja i izazove (dugotrajnih i opsežnih) programa reintegracije djece nakon sukoba ili oslobađanja iz zatočeništva. Samo kroz usmjerene akcije će biti moguće ustanoviti učinkovite mjere k umanjenju posljedica sukoba po djecu. Sve se mjere moraju provoditi u skladu s odredbama međunarodnog humanitarnog prava, zaštite ljudskih prava i zaštite izbjeglica, kao minimumom kojeg moraju podržavati svi akteri – nacionalni, regionalni i međunarodni.

Ne smije se zaboraviti ni kažnjavanje počinitelja najtežih povreda prava djece; tome treba pridati posebnu pozornost i usmjeriti dodatne napore u tom pravcu. Prvenstvena odgovornost za “stanja na terenu” leži na državama o čijem se području radi. One moraju djelovati učinkovitije, između ostalog i na polju kažnjavanja počinitelja. Lišena odgovornosti – zlostavljanja djece i kršenja njihovih prava vjerojatno će se nastaviti. Tako se, kao pozitivan primjer, u izvješću o stanju u Demokratskoj Republici Kongo navodi kako je zabilježeno povećanje broja kaznenih postupaka za djela seksualnog nasilja.⁶⁷ To je povećanje nesumnjivo rezultat potpore koju su pružili međunarodni partneri i Ujedinjeni narodi, a osobito vojno pravosuđe, u kontekstu nacionalne strategije za borbu protiv seksualnog nasilja.

3.4. Uloga Posebnog predstavnika glavnog tajnika za djecu i oružani sukob

Kao što je već unaprijed spomenuto, imenovanje Posebnog predstavnika glavnog tajnika za djecu i oružani sukob bilo je predloženo još u izvješću Graçe Machel iz

commentary_on_the_guidelines.pdf, str. 5.

Na podlozi Smjernica za zaštitu škola i sveučilišta od vojne uporabe tijekom oružanog sukoba u svibnju 2015. usvojena je i Deklaracija o sigurnim školama (*Safe School Declaration*), koja predviđa izražavanje šire političke potpore zaštiti i kontinuitetu školovanja u oružanom sukobu, kao i širu implementaciju Smjernica. Tekst Deklaracije dostupan je na: http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/safe_schools_declaration-final.pdf.

67 Od 905 prijavljenih slučajeva silovanja i seksualnog nasilja nad djecom, dokumentiranih tijekom izvještajnog razdoblja, 254 navodna počinitelja uhićena su i procesuirana te je 105 osoba proglašeno krivim i osuđeno na zatvorske kazne u trajanju do 20 godina. Većina počinitelja su pripadnici FARDC-a (*Forces Armées de la République Démocratique du Congo*). U veljači 2014. godine vlada Demokratske Republike Kongo donijela je Zakon o amnestiji za djela pobune, rata i političkih povreda, pokrivajući time zločine počinjene između 18. prosinca 2006. i 20. prosinca 2013., a pritom isključujući zločine poput seksualnog nasilja i teških povreda nad djecom. Vidi više u: *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in the Democratic Republic of the Congo*, S/2014/453, od 30. lipnja 2014., par. 69-78.

1996. godine.⁶⁸

Kao što je u svom izvješću naglasio prvi Poseban predstavnik glavnog tajnika za djecu i oružani sukob – Olara Ottunu – ta funkcija uključuje spajanje normativnih, političkih i humanitarnih strategija u promoviranju koncepta “prevencije, zaštite i rehabilitacije” djece žrtava oružanih sukoba. Prevencija, kao prvi korak, predstavlja jačanje normativnih okvira i mobiliziranje javnog mnijenja u cilju stvaranja političke i socijalne klime kojom bi se prevladalo zlostavljanje djece. Sljedeći korak je zaštita djece u zoni aktivnih sukoba, što predstavlja najvidljiviji i najteži izazov za Posebnog predstavnika, ako se uzme u obzir da djeci i u takvim situacijama treba pružiti pomoć, zdravstvenu skrb i edukaciju. Rehabilitacija je vezana uz potrebu “zacjeljivanja rana” i reintegraciju djece u normalan život nakon prestanka oružanog sukoba. Stoga odredbe o fizičkoj, emotivnoj i duhovnoj brizi za djecu pogođenu oružanim sukobima, moraju predstavljati značajnu komponentu programa obnove nakon završetka sukoba.⁶⁹

Misija Radhike Coomaraswamy koja je 2006. godine preuzela dužnost Posebne predstavnice glavnog tajnika za djecu i oružani sukob bila je promicati i štiti prava djece pogođene oružanim sukobom. U sklopu ove misije, Poseban predstavnik služi kao moralni glas i neovisni zastupnik za zaštitu i dobrobit dječaka i djevojčica na koje je oružani sukob utjecao,⁷⁰ surađuje s partnerima te predlaže i osmišlja nove ideje i pristupe u cilju poboljšanja zaštite djece u oružanim sukobima. Ured Posebnog predstavnika ima važnu ulogu pri promicanju i davanju potpore operativnim partnerima u njihovim nastojanjima. Primjerice, Radhika Coomaraswamy proklamirala je i razvila strateški plan sa šest ključnih ciljeva, i to redom: 1) podržati globalne inicijative za okončanjem teških povreda; 2) promicati pravno utemeljenu zaštitu djece pogođene oružanim sukobima; 3) postići da se problem djece i oružanog sukoba promatra kao sastavni aspekt održavanja i postizanja međunarodnog mira i sigurnosti; 4) identificirati nove trendove i strategije za zaštitu djece putem istraživanja; 5) osigurati politički i diplomatski angažman za zaštitu djece u oružanim sukobima te 6) podići globalnu svijest o svim pitanjima koja se odnose na djecu i oružani sukob.⁷¹

U svjetlu tih šest ključnih ciljeva i kroz blisku suradnju s partnerima Ujedinjenih naroda, državama članicama, nevladinim organizacijama i građanskim udrugama, Ured Posebnog predstavnika nastoji primijeniti sljedeće bitne strategije: praćenje i izvješćivanje, savjetovanje, istraživanje, zajednički rad, preraspodjelu i vođenje. Osim izjava i izvješća zemljama zahvaćenih oružanim sukobom, Poseban predstavnik jednom godišnje daje izvješće i Općoj skupštini.

Valja naglasiti činjenicu da je Poseban predstavnik za djecu i oružani sukob – vezano uz utvrđivanje (ne)postojanja oružanog sukoba, odnosno situacija koje ulaze u

68 Vidi *General Assembly Resolution A/51/306/Add.1, Promotion and Protection of the Rights of Children, Impact of Armed Conflict on Children*, od 26. kolovoza 1996., par. 266-269.

69 *Interim Report of the Special Representative of the Secretary General, Mr. Olara A. Otunnu, submitted pursuant to General Assembly Resolution 52/107, E/CN.4/1998/119*, od 12. ožujka 1998., par. 19 i 20.

70 *Six Grave Violations Against Children During Armed Conflict, The Legal Foundation, Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, Ujedinjeni narodi*, 2013., str. 4.

71 Vidi više na: <http://www.new-york-un.diplo.de/Vertretung/newyorkvn/en/06/caac-srsg.html>.

cilj i svrhu njegova djelovanja – vođen kriterijima međunarodnog humanitarnog prava. Pri provedbi svoga mandata Poseban je predstavnik usvojio pristup koji se temelji na suradnji u rješavanju određenog problema, s naglaskom na načela humanitarnog prava, sve to kako bi se osigurala široka i učinkovita zaštita djece pogođene sukobom u konkretnoj situaciji.⁷²

Prema jednoj od posljednjih izjava⁷³ Posebne predstavnice glavnog tajnika za djecu i oružani sukob iz lipnja 2015., godina 2014. bila je posebno poražavajuća za djecu u područjima zahvaćenim oružanim sukobima, a taj se trend, vidljivo je iz podataka koji pristižu s terena, nastavio i u 2015. – broj sukoba se povećao, time uzrokujući tragične kratkoročne i dugoročne posljedice za mnogu djecu. Poražavajući utjecaj neprijateljstava danas se posebice osjeća u Afganistanu, Iraku, Južnom Sudanu, Palestini, Siriji i Jemenu.

Podatci prikupljeni na terenu, po njezinom mišljenju, nisu samo šokantni – oni nesumnjivo predstavljaju poziv za daljnju akciju. Pozornost javnosti prvenstveno je usmjerena na ekstremističke skupine i stravične zločine koje oni počinjavaju. Svjedoci smo činjenice da se djeca prisiljavaju biti bombaši samoubojice, ljudski štitovi, “samo” puki promatrači, ali ponegdje čak i izvršitelji egzekucija. Posebna predstavnica pohvaljuje, nadalje, aktivnosti Vijeća sigurnosti usmjerene na zaštitu djece u oružanim sukobima, posebice njegovo nastojanje da vlade zemalja u sukobima, svoja ponašanja i aktivnosti usklade s preuzetim važećim pravilima međunarodnog prava, prvenstveno međunarodnog humanitarnog prava, zaštite ljudskih prava i izbjeglica.

S druge strane, broj otete djece i dalje je u porastu i taj zastrašujući trend zahtijeva daljnju primjerenu akciju, kao i nove integracijske programe za djecu koja su preživjela traumu otmica i s njima povezanih zločina.

Naime, masovne otmice civila, uključujući i djece, postaju prevladavajuća značajka mnogih sukoba današnjice. Otmice djece često prethode ostalim povredama i zlouporabama prava djece, kao što su ubojstva i sakaćenja, seksualna zlostavljanja ili novaćenje. Već i prije primjećen, trend takvih zlostavljanja se nastavio i u 2014. godini kao vid specifične taktike naoružanih skupina koje djecu otimaju s ciljem širenja straha i terora među suprotstavljenim etničkim ili vjerskim skupinama.⁷⁴ Rast zabrinutosti zbog problema otmica naglašen je i na otvorenoj debati članica Vijeća sigurnosti o zaštiti djece u oružanim sukobima. U skladu s iznesenim stavovima, glavni tajnik naglašava nužnost pronalaska novih adekvatnih odgovora na ovaj problem Posebnog

72 *Report of the Secretary-General on Children and Armed conflict; Promotion and Protection of the Rights of Children, A/68/878-S/2014/339*, od 15. svibnja 2014., par. 5.

73 Izjava Leile Zerrougui, *Open Debate of the Security Council on Children and Armed Conflict*, od 18. lipnja 2015., dostupno na: <https://childrenandarmedconflict.un.org/statement/statement-of-ms-leila-zerrougui-open-debate-of-the-security-council-on-children-and-armed-conflict-18-june-2015/>

74 Tako, primjerice, podatci s terena govore o više od tisuću djece koju je oteo ISIL u Sirijskoj Arapskoj Republici i Iraku, koji su pušteni na slobodu nakon nekoliko mjeseci fizičkog zlostavljanja, indoktrinacije i svjedočenja praksi iznimnog nasilja. U Nigeriji je Boko Haram oteo stotine žena (među njima i djevojčica) tijekom napada na Chibok i sjeverno-istočna područja zemlje. Vidi više u: *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict; Promotion and Protection of the Rights of Children, A/69/926-S/2015/409*, od 5. lipnja 2015., par. 6 i 7.

predstavnik za djecu i oružane sukobe te pooštrenje i proširenje svih raspoloživih mjera i sankcija Vijeća sigurnosti.⁷⁵

Ključna točka današnjih napora u zaštiti djece u oružanim sukobima svakako su nedržavne oružane grupe. Većina njih spomenuta je u prilogima koji se objavljuju uz izvješća glavnog tajnika i mnogo se napora ulaže upravo na njihovu ne(spremnost) suradnje na polju zaštite djece u sukobima.⁷⁶

Posebna predstavnica se osvrnula i na uspjeh kampanje “Djeca, ne vojnici” (*Children, Not Soldiers*).⁷⁷ Naime, kako bi se podigla svijest o teškim kršenjima osnovnih dječjih prava koja su još uvijek raširena u zemljama zahvaćenim ratnim sukobima, u Ujedinjenim narodima je u ožujku 2014. predstavljena spomenuta kampanja. Na popisu je na početku kampanje bilo osam vladinih snaga sigurnosti koje novače i koriste djecu, danas ih je sedam.⁷⁸ U protekle četiri godine, sedam (od tih prvotnih osam) zemalja potpisalo je akcijske planove s Ujedinjenim narodima. To su: Afganistan i Čad 2011., Južni Sudan, Mianmar, Somalija i Demokratska Republika Kongo 2012., Jemen 2014. godine. Sudan je potvrdio da želi sigurnosne snage bez djece i dijalog s Ujedinjenim narodima je u tijeku, ali akcijski plan još nije potpisan.⁷⁹ Do kraja 2016. godine Ured specijalnog predstavnika, UNICEF, Ujedinjeni narodi i partneri u nevladinim udrugama udvostručit će svoju podršku naporima koje vlade spomenutih zemalja ulažu u oslobađanje i reintegraciju djece u civilni život i punu

75 *Report of the Secretary-General on Children and Armed conflict; Promotion and Protection of the Rights of Children*, A/69/926-S/2015/409, od 5. lipnja 2015., par. 10.

76 Zabilježena je pojačana aktivnost u postupcima medijacije (koje su poticali Ujedinjeni narodi) i uključenja odredbi o zaštiti djece u tzv. Ugovor o prekidu vatre (*Brazzaville Ceasefire Agreement*), potpisan u srpnju 2014. Napredci na ovom polju naglašeni su i na Forumu (*Bangui Forum*) održanom u svibnju 2015. Zahvaljujući izjavama potpisanim na Forumu deset oružanih skupina, razvojačeno je i oslobođeno više od 300 djece, a očekuje se da će se taj broj povećavati. Ovo, naravno, dalje otvara nova pitanja usmjerena na adekvatan prihvata i reintegraciju tako velikoga broja djece. Posebna predstavnica glavnog tajnika za djecu i oružani sukob u svibnju 2015. sastala se s predstavnicima FARC-EP-a (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia—Ejército del Pueblo*), koji su pokazali spremnost za dijalog o međunarodnim standardima kojima je svrha zaštita djece. U skladu s time, u veljači 2015. godine FARC-EP je objavio da u svoje redove više neće novačiti djecu mlađu od 17 godina (dostupno na: <http://farc-ep-peace.org/index.php/communiques/communiques-peace-delegation/item/666-announcement-on-minors-in-the-conflict.html>). Nekoliko dana kasnije objavljeno je da je oslobođeno dvoje maloljetnika i predano Međunarodnom odboru Crvenog križa (dostupno na: <http://farc-ep-peace.org/index.php/what-you-should-know/item/787-17-gestures-of-peace-from-the-farc-ep.html>). Nadalje, Posebna predstavnica u svibnju 2015. sastala se i s predstavnicima triju oružanih skupina iz Darfura. Na tom sastanku se također raspravljalo o poboljšanju položaja i zaštiti djece. Kao rezultat sastanka, predstavnici tih skupina potpisali su zajedničku izjavu kojom su se obvezali pojačati napore u prevenciji teških povreda prava djece u Darfuru.

77 Više informacija dostupno na: <https://childrenandarmedconflict.un.org/children-not-soldiers/>.

78 Nakon što je Čad ispunio sve prihvaćene obveze tijekom 2014. godine, izbrisan je s popisa priloga izvješća glavnog tajnika za 2014., time postavši primjer brze primjene akcijskog plana u pravcu okončanja i prevencije novačenja djece i njihova iskorištavanja u oružanom sukobu. Inače je bio na popisu priloga izvješća glavnog tajnika od 2006. godine, a u odnosu na tu državu usvojeno je tijekom godina i deset posebnih izvješća. Vidi izvješće glavnog tajnika iz 2015., par. 22 te *Cross-Cutting Report “Children and Armed Conflict”*, str. 27.

79 Za najnovije stanje vidi više u: *Cross-Cutting Report “Children and Armed Conflict”*, str. 7.

primjenu akcijskog plana za zaustavljanje daljnjih novačenja djece. Ta će podrška uključivati pružanje tehničke ekspertize, otkrivanje nedostataka i izazova u provedbi akcijskih planova te mobiliziranje dodatnih sredstava za programe podrške na terenu.⁸⁰

Prema izjavi Posebne predstavnice – uspjeh ove kampanje tijekom 2014. zabilježen je u Afganistanu, Mianmaru, Demokratskoj Republici Kongo i Somaliji. Nažalost, rasplamsavanje krize u Južnom Sudanu i Jemenu usporilo je do sada učinjene napore na poboljšanju položaja djece na tim područjima, među kojima su i izjave svih sukobljenih strana u Južnom Sudanu o okončanju zlostavljanja djece i zaključci Radne skupine iz svibnja 2015.⁸¹ Zaključak je da sklopljeni sporazumi imaju iznimno malo ili uopće nemaju utjecaja na nastavak zlostavljanja djece i njihovo daljnje odrastanje u okružju nasilja i nesigurnosti, što nužno povlači dodatnu aktivnost i napore međunarodne zajednice, posebice (na ovom području) Afričke Unije i članica Vijeća sigurnosti.

Posebno su zabrinjavajući podatci s terena koji se odnose na seksualno zlostavljanje i iskorištavanje djece od pripadnika mirovnih postrojbi.⁸² Takva zlodjela koja su počinili oni kojima je povjerena zaštita civila imaju uistinu specifičnu težinu i nužno je poduzeti sve mjere u pravcu sprječavanja takvih ponašanja i osiguranja kažnjavanja počinitelja.

Također, Ured Posebnog predstavnika za djecu i oružani sukob zabrinut je i zbog slučajeva zatočenja maloljetnika temeljem stvarne ili navodne povezanosti s naoružanim skupinama te posebne napore ulaže u pravcu njihova suzbijanja.⁸³ Ono što je posebno zabrinjavajuće u ovakvim slučajevima jest činjenica da se djeca, umjesto žrtvama, smatraju opasnošću za nečiju sigurnost. Unatoč određenim pozitivnim pomacima, zaključak je da još uvijek s terena dolaze uznemirujuće informacije o zatočenjima djece, posebice u kontekstu borbe protiv terorizma.

4. USPOSTAVA CILJANIH I POSTUPNIH MJERA ILI SANKCIJA SPRAM POČINITELJA POVREDA PRAVA DJECE U ORUŽANIM SUKOBIMA

Godine 2004., usvajanjem već spomenute Rezolucije Vijeća sigurnosti 1539, javila se ideja o uporabi ciljanih i postupnih mjera ili sankcija u okviru Vijeća sigurnosti. Izražena je namjera da budu usmjerene protiv strana koje je glavni tajnik prepoznao kao odgovorne za novačenje i iskorištavanje djece vojnika.⁸⁴ Smatra se da korištenjem, ali i samom prijetnjom korištenja sankcija Vijeće sigurnosti može uvelike doprinijeti okončanju teških povreda nad djecom u slučajevima oružanih sukoba.

80 Vidi više na: <http://www.unicef.hr/show.jsp?newscontainer=194442&page=160863&singlenewsid=194497>.

81 Iz Južnog Sudana stižu informacije i svjedočenja o ubojstvima maloljetnika (između ostalog i ubojstvu četveromjesečnog djeteta), zatvaranju civila u zgrade koje se potom zapale, individualnim i grupnim silovanjima djevojčica itd.

82 Iz već spomenute Izjave Leile Zerrougui, *Open Debate of the Security Council on Children and Armed Conflict*, od 18. lipnja 2015., v. *supra* bilj. 73.

83 Tijekom 2014. sklopljeni su sporazumi o oslobađanju zatočene djece s vladama Čada i Somalije.

84 Vidi *Security Council Resolution S/RES/539(2004)*, od 22. travnja 2004., par. 5c).

One mogu učinkovito utjecati na ponašanje potencijalnih i aktualnih počinitelja teških zloporaba nad djecom, unatoč tome što je u određenim situacijama potrebno prebroditi i teže političke, praktične i pravne izazove koji nastaju u tako kompleksnim situacijama. Uzimajući u obzir sve te izazove, nužno je ponuditi konkretne preporuke za korištenje prijetnji i uporabu sankcija kako bi se pomoglo okončati teške zloporabe djece u situaciji oružanog sukoba.⁸⁵

Iskustvo pokazuje kako korištenje sankcija treba promatrati kao postupnu aktivnost koja otvara mogućnost mnogostrukih i različitih primjena u praksi.⁸⁶ Naime, u takvim situacijama Vijeće sigurnosti je suočeno s izazovom odabira najprikladnije mjere u odnosu na svaku pojedinu situaciju, jer sankcije mogu poprimiti različite oblike. Glava VII. Povelje Ujedinjenih naroda ovlašćuje Vijeće sigurnosti na iskorištavanje širokog opsega provedbenih mjera u cilju održanja ili ponovne uspostave međunarodnog mira i sigurnosti. Tako primjerice, članak 41. Povelje izričito predviđa potpuni ili djelomični prekid ekonomskih odnosa te željezničkih, pomorskih, zračnih, poštanskih, telegrafskih, radio i drugih sredstava veze, kao i prekid diplomatskih odnosa. U početku je Vijeće sigurnosti koristilo veliki niz ekonomskih sankcija kako bi prisilno nametnulo određene obveze državama bez pribjegavanja uporabi sile. Međutim, takve sankcije nisu nužno učinkovite te ponekad dovode do humanitarnih kriza koje prvenstveno pogađaju civilno stanovništvo države protiv koje su sankcije usmjerene. Takvi problemi doveli su od pokušaja primjene, tzv. "pametnih" ili "ciljanih" sankcija, čija je namjena bila prvenstveno utjecati na pojedine aktere ili politike, umanjujući pritom, što je više moguće, štetu po civilno stanovništvo.

Sankcije, dakle, trebaju biti odabrane s obzirom na svrhu koja se njima želi postići te prirodu i okolnosti svakoga pojedinog slučaja. Danas je vidljivo da ciljane mjere koje se mogu koristiti prema strankama sukoba u cilju okončanja ili sprječavanja teških povreda nad djecom najčešće uključuju zabranu uvoza i izvoza oružja, resursa ili druge izvozne i uvozne zabrane, kao i pojedinačne ciljane mjere poput zamrzavanja imovine, financijskih ograničenja i zabrane putovanja.

Embargo oružja dio je većine sankcijskih režima Ujedinjenih naroda, unatoč operativnim i sadržajnim razlikama među njima. Iako se okončanje povreda nad djecom ne navodi kao poseban cilj embarga oružja, jasna je njegova uloga i na tom području. Naime, embargo može izazvati određene promjene u ponašanju sukobljenih strana, smanjiti vojnu operativnu sposobnost onih koji vrše nasilje nad djecom te na taj način umanjiti utjecaj sukoba na djecu i potaknuti mirno rješavanje sporova.

Ovu problematiku u odnosu na zaštitu djece u oružanim sukobima elaborira i izvješće glavnog tajnika pod naslovom "Ručno i lako oružje",⁸⁷ koje sadrži četrnaest preporuka Vijeću sigurnosti⁸⁸ vezanih uz sigurno skladištenje, rukovanje, prijenos

85 Koller, David S.; Eckenfels-Garcia, Miriam, *Using Targeted Sanctions to End Violations Against Children in Armed Conflict*, *Boston University International Law Journal*, vol. 33, br. 1, 2015., str. 2-3.

86 *Ibid.*, str. 17.

87 *Report of the Secretary-General, Small Arms and Light Weapons*, S/2015/289, od 27. travnja 2015., dostupno na: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/289.

88 Često se kao zajednički nazivnik u mnogim pitanjima na dnevnom redu Vijeća sigurnosti ističe upravo dostupnost i korištenje oružja i streljiva, čije (ne)posjedovanje bez sumnje određuje

te dostupnost ručnog i lakog naoružanja. Posebnu zabrinutost izaziva činjenica da su djeca podložnija ozljedama, smrti, izgnanstvu, psihosocijalnim poteškoćama te novačenju i iskorištavanju koje provode naoružane skupine u područjima gdje je uporaba nezakonitog oružja i streljiva uobičajena. Uzroci i posljedice upotrebe oružja u velikom broju slučajeva su i rodno uvjetovani. Naime, unatoč tome što su dječaci i nadalje najčešći počinitelji oružanih napada te samim time i najvjerojatnije žrtve istih, bilježi se porast broja djevojčica ili žena kao korisnika oružja, vojnika ili trgovaca oružjem. Ovaj je fenomen posebno značajan u društvima s visokim postotkom nezaposlenih mladih ljudi. Seksualno i rodno uvjetovane zločine često čine naoružani pojedinci. Viktimizacija žena i djece kroz rodno uvjetovano nasilje, uključujući silovanje, nasilje u domu te seksualno iskorištavanje, važna su i još uvijek nedovoljno zabilježena posljedica oružanog nasilja.⁸⁹ Prepoznato je to i u Ujedinjenim narodima, pa je tako, primjerice u srpnju 2015. godine Opća skupština usvojila rezoluciju kojom se 19. lipnja proglašava Međunarodnim danom za uklanjanje seksualnog nasilja u sukobu. Taj je datum izabran kao specifičan podsjetnik na usvajanje Rezolucije Vijeća sigurnosti S/RES/1820⁹⁰ na isti dan 2008. godine. Njome je seksualno nasilje prepoznato kao ratna taktika i prijetnja globalnom miru i sigurnosti, koja zahtijeva adekvatan odgovor međunarodne zajednice.⁹¹

Nadalje, nezakonita eksploatacija resursa često igra značajnu ulogu pri financiranju aktivnosti počinitelja teških kršenja nad djecom. Stoga, ukoliko smatra da će predložena mjera utjecati na ciljane skupine ili pojedince, Vijeće sigurnosti može uvesti i zabranu izvoza i uvoza određenih resursa.⁹² Iako ni takve zabrane nisu izravno vezane uz zaštitu djece u oružanim sukobima i zabranu novačenja i uključivanja djece u oružane sukobe, njihovo poduzimanje može uvelike pomoći pri sprječavanju takvih povreda. Naime, uskraćivanjem financijskih potpora oružanim skupinama umanjuje

tijek i dinamiku u kriznim slučajevima. Ako se ovaj problem dosljedno i temeljito ne rješava, postoji veliki rizik za rasplamsavanje ili obnavljanje oružanog sukoba.

89 Vidi više u: *Report of the Secretary-General, Small Arms and Light Weapons*, S/2015/289, od 27. travnja 2015., par. 32-36.

90 Vidi *Security Council Resolution S/RES/1820(2008)*, od 19. lipnja 2008.

91 *General Assembly Resolution A/RES/69/29, International Day for the Elimination of Sexual Violence in Conflict*, od 13. srpnja 2015.

92 Na primjer, kada je za Revolucionarnu ujedinjenu frontu (*Revolutionary United Front – RUF*), odgovornu za teške povrede ljudskih prava u Sierra Leoneu, utvrđeno da financira svoje aktivnosti putem nezakonitog izvoza dijamanta u Liberiji, Vijeće sigurnosti zabranilo je uvoz neobrađenih dijamanta za koje vlada Sierra Leonea nije dala odgovarajuća odobrenja i certifikate, kao i izravan ili neizravan uvoz neobrađenih dijamanta iz Liberije. Vijeće sigurnosti naknadno je proširilo resursnu zabranu, uključivši ovdje i drvne proizvode iz Liberije, ako i dok ona ne poduzme mjere kako bi osigurala da se izvezeno drvo ne koristi za održanje ili rasplamsavanje sukoba, ili ako Liberija na bilo koji drugi način krši rezolucije Vijeća sigurnosti. U kombinaciji s embargom na oružje, diplomatskim pritiscima te prijetnji silom, zabrana korištenja resursa Vijeća sigurnosti pripomogla je i svrgavanju Charlesa Taylora. On je 2012. godine osuđen za zločine počinjene tijekom građanskog rata u Sierra Leoneu na 50 godina zatvora. Zločini su uključivali ubojstva, silovanja te novačenje djece u oružane snage. Vijeće sigurnosti postavilo je i zabranu na izvoz luksuzne robe iz Demokratske Narodne Republike Koreje. Vidi primjerice rezolucije Vijeća sigurnosti: S/RES/1718, od 14. listopada 2006.; S/RES/1874, od 12. lipnja 2009.; S/RES/2094, od 7. svibnja 2013.

se njihova sposobnost da provode nasilje nad djecom.⁹³

Sljedeće u nizu učinkovitih ciljanih mjera jesu i zamrzavanje imovine, financijska ograničenja i zabrane putovanja. Radi se o najuže skrojenim mjerama koje su dostupne Vijeću sigurnosti, a ciljaju na pojedince, skupine ili entitete. Sankcije zamrzavanja imovine i zabrane putovanja smatraju se posebno značajnim mjerama jer mogu utjecati na političke elite izazivajući osobne neugodnosti i narušavajući im ugled u međunarodnoj zajednici. Ove se mjere također mogu koristiti kako bi se srezala pomoć “izvana”, ograničavajući na taj način sposobnost naoružane skupine za obavljanje zadane operacije tijekom sukoba. Kada se provode, zabrane putovanja, također mogu biti korisne u slučajevima kada pojedinci i oružane skupine djeluju preko granica ili im neka od susjednih zemalja pruža utočište. Varijacije tih mjera uključuju diplomatske sankcije, kao što je povlačenje akreditiva ili suspenzija iz članstava međunarodnih ili regionalnih organizacija.

Porast ovakvih mjera može značajno utjecati na zaštitu djece u oružanim sukobima. Međutim, ostaje činjenica da je njihova primjena vezana uz “individualizirana” postupanja, u odnosu na svaku kriznu situaciju pojedinačno. Teško je, naime, unaprijed procijeniti kako će koja vlada ili nevladina oružana skupina reagirati u određenim situacijama. Stoga učinkovita provedba svih navedenih mjera predstavlja velik izazov s kojima se Vijeće sigurnosti i cijela međunarodna zajednica svakodnevno suočavaju. Dodatan izazov daljnjim naporima i konkretnim i učinkovitijim odgovorima međunarodne zajednice svakako je i porast broja i intenziteta najnovijih kriza.

5. ZAKLJUČAK

Svjedoci smo svakodnevnih kršenja prava djece koja žive u područjima zahvaćenim oružanim sukobima; pitanje zaštite djece u tim okolnostima i dalje je suočeno s velikim izazovima diljem svijeta. Brojke od 230 milijuna djece koja žive okružena ratnim razaranjima i pet milijuna onih koji su od njih nastojali pobjeći – svakako ukazuju na svu strahotu i ozbiljnost situacije. Iako su problemi iskorištavanja djece i kršenja njihovih prava prisutni i u vrijeme mira, u okruženjima ratnih sukoba i nesigurnosti oni postaju razlogom za posebnu brigu, dublju zabrinutost i “traže” učinkovitiju reakciju međunarodne zajednice.

U godini u kojoj obilježavamo sedamdesetu obljetnicu osnutka Ujedinjenih naroda, izvješća njegovih tijela o zaštiti djece u oružanim sukobima ne daju razloga za pretjerani optimizam. Rasplamsavanje unutarnjih kriza u pojedinim zemljama (primjerice, Srednjoafričkoj Republici, Iraku, Izraelu i Palestinskoj državi, Nigeriji, Južnom Sudanu i Sirijskoj Arapskoj Republici), odnosno dugotrajno produženo nasilje u drugima (Afganistanu, Demokratskoj Republici Kongo i Somaliji) rezultiraju, nažalost, i strašnim zlodjelima spram djece.⁹⁴

93 Koller, David S.; Eckenfels-Garcia, Miriam, op. cit., str. 19-20.

94 Primjerice, najnovije informacije s terena u Jemenu govore o pogoršanju situacije u toj zemlji, praćenom značajnim brojem žrtava dječje dobi. Prema izjavi Leile Zerrougui iz kolovoza 2015., barem 402 djeteta su ubijena, a više od 606 ih je ranjeno. Dostupni podatci, koji

Mogu li se djeca učinkovitije zaštititi od posljedica neprijateljstava i ratnih razaranja? Negativan odgovor je, svakako, neprihvatljiv. Odustajanje od napora u ostvarenju ovoga cilja ne percipira se kao rješenje, unatoč pesimizmu pojedinih izvješća s terena. Pozitivan odgovor otvara daljnja pitanja – na koji način postići učinkovitiju i bržu zaštitu, prevladati lošu praksu i ubrzati pozitivne pomake?

Konkretni naponi međunarodne zajednice u cilju prevladavanja ovoga problema trebali bi biti usmjereni na podršku i pomoć Posebnom predstavniku glavnog tajnika za djecu i oružani sukob i svim relevantnim tijelima koja djeluju na terenu. Nadalje, posebnu bi pozornost trebalo usmjeriti na proces razoružanja koji se općenito izuzetno sporo odvija, kao i na jačanje mehanizama praćenja i izvješćivanja. Bitno je i zajedničko zalaganje k nastavku programa preveniranja povreda prava djece, posebice u odnosu na problem demobilizacije i uspješne reintegracije razvojačene djece. Posebno mjesto ovdje zauzima i ostvarenje uvjeta za kažnjavanje počinitelja najtežih povreda prava djece. Pojačana pozornost mora se posvetiti i omogućavanju i nastavku školovanja kao temelju budućega razvoja djeteta i jačanja tolerancije.

Svi se ovi elementi moraju prepoznati kao bitni. Osnovni (iako ponekad teško dostižan) preduvjet u zaštiti prava djece nesumnjivo je osiguranje mira i svi bi naponi međunarodne zajednice trebali biti usmjereni prema tom cilju. Samo dijalog, zagovaranje mira, promocija sredstava mirnog rješavanja sporova i konstruktivna prevencija sukoba dugoročno mogu donijeti pozitivne rezultate.⁹⁵

obuhvaćaju razdoblje od 1. travnja do 30. lipnja ukazuju na to da se broj ubijene i ranjene djece utrostručio u odnosu na prethodno promatrano razdoblje 2015. godine. Vidi više na: <https://childrenandarmedconflict.un.org/press-release/statement-on-the-situation-in-yemen-by-leila-zerrougui-special-representative-of-the-secretary-general-for-children-and-armed-conflict/>

95 Naglasio je to i glavni tajnik u svom posljednjem izvješću: “*I am more convinced than ever that the United Nations and Member States must continue to give the protection of children affected by armed conflict the highest priority. Their plight should be the primary reason not to start conflicts and the primary reason to end them.*” Izvješće glavnog tajnika A/69/926-S/2015/409, od 5. lipnja 2015., par. 278.

Summary

THE ROLE AND ACTIVITIES OF THE UN BODIES ON PROTECTION OF CHILDREN AFFECTED BY ARMED CONFLICTS

An estimated 230 million children live surrounded by armed conflicts, and approximately 5 million children have been forced to leave their homes for reasons connected with the ongoing conflicts worldwide. Some of these children are “only” observers of war despair or live their childhood as refugees or displaced persons; others become active participants as soldiers. Both categories are deeply sensible and vulnerable, as many negative factors can influence their psychophysical and social development. The activities of the UN main bodies (General Assembly, Security Council, Secretary-General), but also of some others, established only for the purpose to protect a child affected by armed conflict (e.g. Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict) are being known in this field since the beginning of last decade of the 20th century. However, despite earlier efforts, their more efficient cooperation and coordination in reporting and monitoring mechanism enforcement has being recognized in last ten years.

Key words: *armed conflict, United Nations, Security Council, General Assembly, Secretary-General, Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, annual reports.*

Zusammenfassung

DIE ROLLE UND DIE AKTIVITÄTEN DER VEREINTEN NATIONEN IM SCHUTZ DER KINDER IN BEWAFFNETEN KONFLIKTEN

Es wird angenommen, dass heutzutage etwa 230 Millionen Kinder in Kriegs Umgebungen leben und dass sich über 5 Millionen von ihnen außerhalb ihres Zuhauses als Folge eines Kriegskonflikts befinden. Einige von ihnen sind passive Beobachter des Wahnsinns um sich herum; andere sind aktiv am Konflikt beteiligt. Beide Kategorien sind zweifellos tief sensibel und verletzlich, sowohl kurz- als auch langfristig. Die Kindheit in solch einem unsicheren Umfeld, im Zwangsexil, ohne einen oder beiden Elternteile, ohne Sicherheit, Nahrung, Bildung, Gesundheitsversorgung usw. hat sicherlich einen Einfluss sowohl auf die körperliche und geistige Entwicklung und als auch auf die Zukunft des Kindes. Die Frage des Schutzes von Kindern in bewaffneten Konflikten erschien im Jahre 1990 in den Vereinten Nationen auf dem Weltgipfel für Kinder und seitdem konnten Bemühungen beobachtet werden die

Situation von Kindern in bewaffneten Konflikten von allen relevanten Seiten und den mächtigsten Weltorganisation zu verbessern – von Seite der Generalversammlung, des Sicherheitsrates, des Generalsekretärs, sowie der speziellen Organen mit dem spezifischen Ziel des Schutzes und der Förderung der Rechte von Kindern in bewaffneten Konflikten, z.B. des Sonderbeauftragten des Generalsekretärs und der Arbeitsgruppe für Kinder und bewaffnete Konflikte. Allerdings ist es wichtig zu betonen, dass es trotz früherer Bemühungen bis 2005 kein wirksames System der Koordinierung der Feld Informationen gab. Erst seit zehn Jahren können wir über eine koordinierte Wirkung von verschiedenen Faktoren innerhalb der Vereinten Nationen, einem effizientem Kontrollsystem und der Berichterstattung über die Situation der Kinder und dem Schutz ihrer Rechte in Gebieten, die von bewaffneten Konflikten betroffen sind, sprechen.

Schlüsselwörter: *bewaffneter Konflikt, Kinder, Vereinte Nationen, Sicherheitsrat, Generalversammlung, Generalsekretär, Sonderbeauftragter des Generalsekretärs für Kinder und bewaffnete Konflikte, Jahresberichte.*

Riassunto

IL RUOLO E LE ATTIVITÀ DEGLI ORGANI DELLE NAZIONI UNITE NELLA PROTEZIONE DEI BAMBINI NEI CONFLITTI ARMATI

Si presuppone che oggi circa 230 milioni di bambini viva in zone di guerra, mentre circa 5 milioni si trovi lontano dalle proprie dimore per cause collegate a conflitti armati. Alcuni di costoro sono spettatori passivi dello scempio che li circonda; altri diventano attivamente partecipi dei conflitti. Entrambe le categorie sono senza dubbio molto sensibili e cagionevoli sia nel momento dei fatti, che sul lungo periodo. L'infanzia vissuta in un ambiente insicuro, nella costrizione di essere profughi, senza (uno od entrambi) i genitori, senza certezze, cibo, educazione, assistenza sanitaria etc., indubbiamente influisce significativamente sullo sviluppo psicofisico e sull'avvenire del bambino. La questione della protezione dei bambini per il tempo della durata dei conflitti armati è stata posta dinnanzi alla Nazioni unite ancora nel 1990, in occasione della riunione mondiale al vertice per i bambini e da allora seguiamo gli sforzi volti a migliorare la posizione dei bambini nei conflitti armati da parte di tutti gli organi rilevanti della più potente organizzazione mondiale – l'Assemblea generale, il Consiglio di sicurezza, il Segretario generale, come pure gli organi speciali preposti allo specifico fine di proteggere e promuovere i diritti dei bambini in casi di conflitti armati, quali il Rappresentante speciale del segretario generale ed il Gruppo di lavoro per i bambini ed il conflitto armato. Tuttavia, è importante sottolineare, che nonostante i precedenti sforzi, fino al 2005 non esisteva un sistema efficace di coordinamento delle informazioni raccolte sul terreno, Appena da dieci anni possiamo parlare di

un'azione coordinata di diversi componenti all'interno delle Nazioni unite e di un sistema di controllo e di rendiconto maggiormente efficace riguardo alla posizione dei bambini ed alla protezione dei loro diritti nei luoghi dove avvengono conflitti armati.

Parole chiave: *conflitto armato, bambini, Nazioni unite, Consiglio di sicurezza, Assemblea generale, Segretario generale, Rappresentante speciale del segretario generale e Gruppo di lavoro per i bambini ed il conflitto armato, rendiconti annuali.*